

F POINT

Kdo spí v postelích mých dětí příběhy ukrajinských uprchlíků

Kdo spí v postelích mých dětí

příběhy ukrajinských uprchlíků

F POINT z.s.

Kdo spí v postelích mých dětí

příběhy ukrajinských uprchlíků

Tým F POINT z.s.

Rozhovory vedli: Natalia Kruchynina a Radim Fiedler

Překlad a zpracování příběhu: Dana Fiedlerová

Editor: Aleš Palán

Korektury: Alena Jakubíčková

Foto: Tomáš Blažek

Grafická úprava: Anna Fiedlerová a Jaroslava Straková

Děkujeme sponzorům a těm, kteří nás během práce povzbuzovali a motivovali.

Děkujeme Kraji Vysočina za podporu a finanční pomoc.

Úvod

Ocitli jsme se v nechtěné euforii. Nikdo z nás nechtěl válku, ale podpořeni vidinou, že alespoň takto pomůžeme porazit agresora, nadšeně jsme pomáhali uprchlíkům. Bylo nám líto těch unavených lidí, kteří přijížděli po stovkách a doma nechali své věci, domy, květiny, zvířata, studium, kariéru, přátele a známé, nejednou dokonce i své staré rodiče. Předpokládali jsme, že půjde o pár týdnů, maximálně měsíců. Byli jsme nadšeni z osobností těch, kteří u nás nacházeli zázemí, z jejich profesí, z toho, jak nás dokázali vtáhnout do svého společenství, jak nám prokazovali vděčnost a lásku. Nosili jsme jim oblečení, kupovali jídlo, půjčovali byty, společně jsme budovali centra pomoci.

Ale jak měsíce ubíhaly, prvotní nadšení opadalo. Už se nám nechtělo pořád zadarmo péct buchty, rozdávat věci, trávit čas ve společnosti, kde se sotva dorozumíme. Byla to naše únava, nebo jsme spíš zjistili, že i ti noví lidé mají své chyby? Některé jejich způsoby nás dokonce byly schopné pobouřit. A což teprve jejich drahá auta nebo skupinky ukrajinské mládeže trávící čas v ulicích. Dali jsme jim naše srdce, a ne vždy přišla náležitá odezva. Našli si něco snad lepšího, odjeli bez rozloučení. Někteří nás začali považovat jen za zdroj příjmů...

Ano, mluvím o Ukrajincích, které Rusko vyhnalo z jejich vlasti. Mluvím o Čechách, kteří jim otevřeli svou náruč. Nechci, aby se všechno dobré obrátilo v černé zklamání. Jsou tu osudy lidí, kterým jsme opravdu pomohli, kteří naši pomoc skutečně potřebovali a jsou za ni vděční.

Roky jsem ředitelkou organizace F POINT, která poskytuje v Jihlavě sociální službu cizincům. Byli jsme proto – a stále jsme – jedním z prvních nárazníků. Jen několik dní poté, co jsme ruské agresi na Ukrajině začali říkat válka, se naše prostory naplnily desítkami lidí. Nejen učebny, poradna a kluby, ale i chodby byly plné čekajících všech věkových skupin, vystresovaných rodičů, unavených seniorů a plačících dětí. S pomocí řady dobrovolníků jsme připravovali svačinky, rozdávali hračky, učili češtinu, hledali školy, rozdávali sešity, kupovali knihy, hledali prostory k setkávání a radili, jak řešit různé existenční problémy.

Setkali jsme se s tisíci uprchlíků a slyšeli stovky příběhů. Rozhodli jsme se alespoň některé zaznamenat. Mysleli jsme, že to bude snadná práce. Že to jen sepíšeme a vydáme. Vytýčili jsme si ale velmi obtížný úkol. Na rozhovorech s uprchlíky se vystříдалo několik lidí, někteří pak řekli, že dál už pokračovat nemohou, nečekali, že to bude tak emotivní. Častokrát musel být rozhovor kvůli usedávému pláči několikrát přerušen.

Knížka, kterou držíte v ruce, zaznamenává příběhy lidí, které jsme osobně poznali. Jedná se o autentická vyprávění, jak jsme je zachytili v určitý den války. Není to lehké čtení, ale tato důležitá a dojemná svědectví volají po naší pozornosti. Když je budete číst, můžete pomyslet i na to, že někteří blízcí, o nichž respondenti vyprávějí, dnes už patří mezi oběti války.

Dana Fiedlerová

Natálie

Jako film o druhé světové válce

Nepřestává mě fascinovat, kam mě život zavál. Celý večer koukám na fotku, kterou jsem dostala do rukou po tolika letech. Dívá se na mě mladá tvář, je to moje tvář, když mi bylo o dvacet pět let méně. Na fotce jsou i další dvě dívky, potkala jsem se s nimi znovu před pár týdny. Jsou to úspěšné ženy. Je to tak dávno... Jak je možné, že už tehdy začalo to, co má pokračování až dnes?

„Vždycky budeš tam, kde máš zrovna být!“ Tak mě to učila moje matka. Narodila jsem se v Kyjevě, ale žila v Černigově, kde jsem se v osmnácti letech i vdala. Bylo právě období perestrojky, velkých politických změn. Nijak mě to nevzrušovalo, možná i proto, že jsem tomu kvůli svému mládí moc nerozuměla. Chtěla jsem žít, milovat, rodit děti a cestovat. V té době jsem pracovala ve vědecko-výzkumném ústavu jako operátorka. Ústav se rozvíjel a mladí zaměstnanci často odcházeli za prací do zahraničí. Já se nechtěla stěhovat do zahraničí. Město svého dětství jsem milovala natolik, že jsem si nedokázala představit život jinde.

Spoléhala jsem na lásku, ať se dělo cokoli. A jak roky plynuly, moje láska vyrostla hned třikrát, s narozením mých tří dětí. Během deseti let jsem měla velkou rodinu, dvě vysoké školy a začínající praxi

psychologa. S manželem jsme jezdívali na dovolenou do mnoha zemí, koupili jsme si velký byt, letní dům a pořídili si psa. Prožívali jsme mnoho radostných chvil se spoustou přátel. Toužili jsme po obyčejných věcech. Zažít pěknou dovolenou, mít v létě plno květin na záhonku a také poskytnout dětem dobré vzdělání. Tak plynuly roky.

Oslavili jsme třicet let manželství, byl rok 2020, vrchol covidu, a moje představy o spokojeném životě se proměnily. Místo květin jsem chtěla hlavně zdraví, místo dovolené jsem si přála, aby nebyla válka. Ta zvláštní myšlenka se mi pořád honila hlavou. I v přáníčku od babičky, které jsme dostávali na svátky, bylo pokaždé napsáno: „Ať není válka!“

Děti vyrostly, starší dceři se narodil potomek David, druhá dcera studovala kyjevskou univerzitu a náš syn studoval vysokou školu v Praze. Po letech práce v zahraničních společnostech si manžel založil vlastní firmu. Já, již známá psycholožka s velkou klientelou, jsem učila psychologii a pomáhala těm, kteří v těžkých životních obdobích přišli o své jistoty. Řešila jsem s nimi rozvody, ztrátu zaměstnání, alkoholismus či drogové závislosti. Všechny moje i jejich starosti přetál 24. únor 2022. Začala válka.

Pět dní před tímto zlomovým datem jsem se vrátila z lázní, kde jsem popíjela minerálku, chodila na masáže a užívala si bohatství ukrajinské kuchyně. Upevnila jsem svoje zdraví, odpočinula si a byla jsem připravena pracovat na novém online projektu, který mi nabídli běloruští kolegové. V lázních jsem bydlela v sanatoriu ministerstva vnitra. O tom, že válka opravdu začne, se tam mezi lidmi hodně mluvilo. Příbuzní, které mám v Česku, mi neustále psali: „Co děláš v lázních, vždyť bude válka! Ujed!“ Nevěřila jsem jim.

Málokdo tomu věřil. Jen úzkost, nepochopitelná vnitřní úzkost rostla každým dnem. Později bude tento stav nazván kolektivním fenoménem ukrajinského lidu.

Ještě 22. února jsem měla přednášku v jedné kyjevské galerii. Žila jsem běžným životem, obdivovala starobyrou krásu stanice metra

Zlatá brána, zašla jsem si ke kadeřníkovi, dávala fotky na sociální síť. Středu 23. února jsem strávila na chatě, povídala si s přáteli a plánovala zítřek.

Dne 24. února v 5:02 nás vzbudil telefonát. Válka! Tento telefonát mě poprvé ponořil do hrůz a zmatku. Výbuchy byly ostatně brzy vidět i z oken mého bytu, kouř obklopoval ulice mého milovaného města. Všechny nás uvrhl do zajetí smutku a slz. Ta bezmoc věci změnit.

Prvních sedm dní se proměnilo v peklo. Sirény. Hledejte úkryt před bombami! Zнала jsem to jen z vyprávění. V roce 2014 jsem pracovala s rodinami přesídlenými z Donbasu. Slyšela jsem příběhy o tom, jak se lidé skrývali a prchali před válkou. Poslouchala jsem je, plakala s nimi, ale plně nerozuměla. Jako by vyprávěli o filmech z druhé světové války.

Z prvního dne ostřelování si pamatuji úplně všechno. Jak se schovat za druhou stěnu v bytě, jak mezi sirénami rychle nakoupit jídlo a léky, jak uvařit polévku pro vnuka. Dospělí ztratili chuť k jídlu, v hlavě jim vířila jediná myšlenka – jak zachránit děti a seniory.

Z letité praxe s lidmi s posttraumatickou stresovou poruchou jsem dobře věděla, že pokud bude psychika vystavena podobně intenzivním strachu, vyrovná se s tím maximálně sedm dní. Právě sedmého dne, tedy 1. března, jsme opustili protiletectký kryt, políbili ty, kteří se rozhodli zůstat doma, a za zvuku sirén vyjeli pryč z města. Bez jídla, bez peněz, jen s doklady a modlitbou obrácenou k Bohu jsme prorazili z už prakticky obsazeného Černigova. Manžel s námi odjet nemohl, a tak za volant usedla mladší dcera, čerstvá řidička. V těchto podmínkách ujela svých prvních tisíc kilometrů.

Zastavovali jsme u neznámých lidí, které jsme právě potkali. Poskytli nám jídlo, a když byl v noci zákaz vycházení, také přístřeší. Zavolali jsme přátelům z Ivano-Frankivska, a ti se o nás na pár dní postarali. Nikdo nevěděl, co bude dál. Nikdo nevěděl, kdy se zase

setkáme. Neexistovala žádná budoucnost. Pouze naděje, víra a láska, která zachraňuje svět.

A tak jsem se svou mladší dcerou přijela do České republiky. Léta jsem jezdila do této krásné země jako host. Moje prababička byla Češka, zamilovala se do Ukrajince a na Ukrajině už zůstala. Její bratr a jeho děti s námi zůstali v kontaktu. Jezdili k nám na návštěvy, vyprávěli o své zemi, učili nás jazyk a hovořili o české kultuře. Právě oni byli první, koho jsme po překročení hranic objali. Brečela jsem v jejich utěšující náruči. S vědomím, že nám pomohou a poradí, i když jsme tentokrát na návštěvu přijeli tak nečekaně.

Jihlava byla prvním městem, které nám mohlo poskytnout přístřeší. Já ale chtěla za synem do Prahy. Nedokázala jsem si připustit, že by to mohlo být jinak. Rodina je nám hlavní oporou. Přijel za námi manžel, odjeli jsme do Prahy a tam jsem deset měsíců žila s telefonem a tabletem v ruce. Podporovala jsem Ukrajince, kteří neodešli a zůstali doma. Práce, slzy, volání o pomoc a naděje, která trvá.

S maminkou, která zůstala v obklíčeném Černigově, jsme neměly téměř žádné spojení, ale manžel ji nakonec nějakým zázrakem dostal do Česka za námi. Oddychla jsem si, už jsme byli všichni spolu. Česká republika se stala ostrovem, který nám dal šanci na nový život. A když jsou blízcí v bezpečí, můžete se začít rozhlížet, kdo další potřebuje vaši pomoc.

Na vánoční svátky jsme jeli s manželem navštívit příbuzné do Jihlavy. Věděli jsme, že je tam Ukrajinský dům pro pomoc uprchlíkům. Byli jsme mile překvapeni. Ukrajincům se zde dostává péče včetně nejmenších detailů. Herna, ukrajinská kavárna, humanitární místnost, kurzy češtiny, různé kluby... Podpora, která je tak důležitá.

Jak říkala maminka: „Vždycky budeš tam, kde máš zrovna být!“ Zjistila jsem, že vedoucí spolku F POINT, který založil Ukrajinský dům, je jedna z těch dívek na staré fotografii. Je to

ta samá dívka, která navštívila v devadesátých letech Ukrajinu, bydlela u nás v Černigově a seznámila se i s mou rodinou. Zajímavá shoda okolností. O pár dní později mi nabídla práci v jejich organizaci. Hledali totiž pracovníka, který by poskytl psychickou podporu ukrajinským matkám a dětem. Bez váhání jsem souhlasila. Koukám se na fotografii a vím, že Bůh už tehdy chystal mou cestu.

Nasta

Nemohu ani pohřbít milovanou osobu

Vzpomínám na Bachmut, na svoje milované město prodchnuté historií. Byla tam továrna na šampaňské, která vyráběla víno ARTEMIVSKE IGRISTE – abyste rozuměli, to je pro Ukrajince něco podobného, jako BOHEMIA SEKT pro Čechy. Svátky v Bachmutu proto byly vždy doprovázeny cinkáním sklenic, přáním zdraví, míru a lásky. Žila jsem tam s dědečkem, babičkou, maminkou a bratrem.

Můj dědeček byl vážený pan učitel. To on vždycky připomínal, že bych měla mít pořádné vzdělání. Jemu vděčím za to, čím jsem a co umím. Provázel mě celým dětstvím, a když jsem už byla dospělá a narodil se mi syn, dědeček si s ním hrál a všechno ho učil. Můj drahý dědeček. Co ho to jen potkalo? Nikdo by si nepřeje ve věku osmdesáti pěti let opustit domov a žít na útěku.

Naše rodina je hudebně založená. I já ráda zpívám a hraji na klavír. Proto jsem chtěla studovat hudbu a stát se sbormistryní. Babička mě zase inspirovala svou láskou ke zvířatům, tak jsem váhala, jestli nemám raději být jako babička primářkou veterinární nemocnice. Nakonec jsem vystudovala Charkovský lékařský institut a pracovala ve zdravotnictví.

Na lásku jsem neměla ani pomyšlení. Možná i proto, že mě v patnácti letech zasáhl rozvod rodičů. Byla jsem ze všech vztahů tak zklamaná, že jsem se úplně uzavřela do sebe. Jako bych příliš brzy dospěla. Na prvním místě pro mě bylo studium a práce. Láska si mě přesto sama našla. Můj muž si mě vyhlédl, zatímco jsem studovala a trpělivě čekal, až si ho budu chtít vzít. Dosáhl toho. Po svatbě jsme se vrátili do Bachmutu a narodil se nám syn Vladyk. Manžel je stavební inženýr a často pracoval v zahraničí. A tak jsme hodně pobývali s dědečkem.

Dva týdny před válkou jsem oslavila své třicáté narozeniny. Byla to oslava v rodinném kruhu, zpívaly se oblíbené písničky z devadesátých let, pilo se šampaňské a vyměňovala přáníčka. Než přišla válka, byli jsme šťastná rodina.

Mnozí měli možnost vidět televizní záběry z války v Bachmutu. My jsme to zažili na vlastní kůži. Ve městě začala panika. Lidé kupovali jídlo a léky, stáli fronty u bankomatů. Nebylo možné zůstat ve válečném chaosu s malým dítětem. Můj manžel pochází ze Zakarpatí z okresu Ťačiv, a tak jsme rychle koupili jízdenky a jeli tam. Odešla jsem ze svého domova, z rodného města. V mých vzpomínkách vše zůstalo tak, jak jsem to znala v dětství. Nemůžu ani pomyslet na to, že je to všechno pryč.

Několik měsíců po mém odchodu odešli z Bachmutu také maminka, otčím a dědeček. Zůstali jsme díky tomu všichni naživu, ale jsme roztroušeni po Evropě a nemůžeme jako rodina fungovat pohromadě. Být spolu jen díky telefonu nenahradí atmosféru rodinného stolu a vzájemná objetí. Na dálku se nedá mluvit o všem.

V dubnu můj milovaný dědeček zemřel. Ještě jsem mu stihla říct, že čekám holčičku. Až do posledního dne zůstal prý při smyslech a věřil, že se vrátíme do Bachmutu. Nemohla jsem přijet ani na poslední rozloučení. Nemít možnost pohřbit milovanou osobu je velmi traumatizující. Českou republiku jsem vnímala jako závan čerstvého vzduchu, bezpečí a naděje. S malým tříletým synem jsme sem přijeli v létě. Bylo to moje první seznámení s Evropou. Setkali jsme se tu s manželem, který už předtím pracoval v Jihlavě, a mohl proto odjet dříve než my. Jeho láska je mi teď oporou. On, syn a nenarozené miminko, to je teď moje nová rodina. A kde je rodina, tam je vždy část mé vlasti.

Sotva jsme si oddechli, že jsme unikli válce, vyvstaly další problémy. Byli jsme sice v bezpečí, Češi nám hodně pomohli, měli jsme bydlení, jídlo a peníze, ale byla jsem vyděšená a uvnitř prázdná. Prvních šest měsíců jsem žila jako ve snu, zajímaly mě jen zprávy z Ukrajiny. Začala jsem naštěstí navštěvovat jihlavskou sociální službu, která pomáhá cizincům, a tam udělali všechno pro to, abych chtěla znovu žít. Abych měla sílu dát život ještě jednomu člověku. Lidé z České republiky připravili pro moje děti ty nejlepší podmínky.

Určitě jim o tom budu vyprávět, až vyrostou. Měly by vědět, že všude jsou lidé, kteří vás dokážou pochopit a podpořit. Vždy jste pro někoho důležitý. Moje dcera by se měla narodit každým dnem. Vím, že z ní bude mít radost nejen moje rodina, ale i čeští přátelé. Jsem obklopena novým městem, novými lidmi, novými pravidly. Získala jsem podporu od neznámých Čechů a Ukrajinců. Už mě ty změny tolik neděsí.

Anna K.

Už to říkám i já: „Díky Bohu za všechno!“

Oslavili jsme druhé narozeniny mé dcery. Poprvé na sobě měla ty růžové šaty, které jsem jí koupila před rokem. Neslavili jsme doma, slavili jsme v jihlavském Ukrajinském domě s dětmi migrantů.

Moje máma, bez ohledu na to, co se v životě děje, vždy říkala: „Díky Bohu za všechno!“ Ona je hluboce věřící člověk, nám dětem vždycky rozuměla a vnímala naše schopnosti. Byly jsme tři sestry a naši milovanou maminku jsme ochotně poslouchaly. Byla pro nás velkou autoritou. Jako mladá pracovala v zelinářské zahradě, ale po mém narození už zůstala doma a do práce se nevrátila.

Kdo jsem já? Pocházím z Marhance, města, kde stojí známá kozácká pevnost Zápороžská Sič. Marhanec, což v překladu do češtiny znamená mangan, je proslulý těžbou rud, i můj táta pracoval v rudných dolech. Celá naše rodina pochází z tohoto provinčního města.

Studovala jsem na Záporožském lékařském institutu obor farmacie, už během studia jsem pracovala v lékárně. Na škole jsem se zamilovala do spolužáka, byl to výborný žák, aktivní kluk, všechna děvčata za ním běhala a já ho dostala. Po promoci jsme se vzali.

Odešla jsem na mateřskou dovolenou, narodil se nám syn Tikhon. Je takový miloučký, doma mu říkáme: „Ty jsi naše sluníčko“. Po osmi letech se nám narodil druhý syn Savva. Z mateřství jsem se moc radovala, ale když bylo mladšímu synovi několik měsíců, přišla smutná zpráva. Volali ze školy, že Tikhon náhle ztratil vědomí. Lékaři mu pak diagnostikovali ischemickou mrtvici, začal boj o přežití. Teprve pak jsem si uvědomila, co znamená velká rodina, protože všichni mi den co den pomáhali překonat strach o syna. Když bylo po všem, naučila jsem se i já říkat: „Díky Bohu za všechno!“

Narození třetího dítěte, Tanyi, bylo neplánovaným překvapením. Pochybovala jsem, zda zvládnou mít víc dětí. Snad každý, kdo má děti, zná ten strach. Děti jsou velkou radostí, ale budu mít dost sil a zdraví na to, abych jim zajistila dobrý život?

Ve čtvrtek 24. února 2022 do budoucnosti mých dětí vstoupil nejen strach, ale doslova hrůza. Den před válkou, 23. února, měla Tanya první narozeniny. Připravovala jsem na druhý den oslavu. Koupila jsem jí krásné růžové šaty, objednala dort a balónky. Rozhodli jsme se, že ten den povečeříme pouze s rodinou a o víkendu se sejdeme s přáteli. Zamluvila jsem restauraci a zaplatila předem v hotovosti. Lidé ve městě sice už skupovali jídlo, léky a vybírali peníze z bankomatů, ale já nechtěla věřit, že se stane něco špatného.

Druhý den začala válka. Růžové šaty zůstaly nerozbalené. Dort a balónky jsme už nevyzvedli.

Bylo jasné, že musíme odjet do bezpečí, jenže tak závažné rozhodnutí jsme nebyli schopni udělat hned. Rozhodněte se narychlo, že opustíte všechno, co máte, a už se třeba nikdy nevrátíte. Brzy ráno 4. března vypukl požár v prostoru Záporožské jaderné elektrárny

v Enerhodaru, to když ruské jednotky střílely dělostřelecké granáty na budovy výcvikového střediska. Bydleli jsme sedm kilometrů od elektrárenského nádraží, vlastně jen za řekou. Z oken bytu jsme viděli hořící budovy. Tragédie v Černobyli, kterou pořád máme v živé paměti, pro nás byla dobrou lekcí. Naučila nás, že záření je neviditelné, ale smrtící. Představa, že se něco podobného stane vedle našeho domu, nás donutila k rozhodnutí neohrožovat děti. 16. března jsme opustili město.

Nejtěžší byl rozchod s mými rodiči. Odmítli odejít. Šla s námi aspoň moje sestra a její syn. Sama bych malé děti nezvládla. Můj manžel se totiž přihlásil na frontu, že bude bránit naši zemi, i když jako otec tří malých dětí rukovat nemusel. Měl by povolení jít s námi.

Věděli jsme, že cestujeme do Česka, do Jihlavy. Nedaleko totiž pracuje syn mé starší sestry. Jeli jsme sem vlakem čtyři dny, denně jsme spali sotva tři hodiny. Na cestě nám na všech zastávkách pomáhali dobrovolníci. Všude nás přijímali a doslova krmili. Hluboce se jim klaním.

Děti byly velmi neklidné. Ve vlacích bylo začátkem března kvůli množství lidí takové horko, že jsme děti vysvlékly do spodního prádla. Přijeli jsme na hranice. Na celnici se tísnily tisíce lidí, mezi nimi starci a děti. Všichni plakali. Dobrovolníci rozdávali hračky, aby děti nějak uklidnili. Tohle jsme do té doby viděli jen ve filmech. Nyní se to stalo naší realitou.

Nebylo možné sehnat jízdenky na vlak Krakov-Praha. Děti už nebyly k udržení, a tak jsme šli bez jízdenek rovnou k vlaku. Dobrovolníci se domluvili s průvodčím, byl to mladíček Čech a vzal nás do svého kupé zdarma. Celou cestu nás krmil, nosil nám čaj a hrál si s dětmi, když měl volnou chvíli. Tak moc mi chyběla znalost jazyka, chtěla jsem mu aspoň poděkovat. Myslím, že všechno pochopil z našich gest a pohledů.

Po příjezdu jsme se musely se sestrou rozdělit. Mě a mé děti odvezli nějaký manželé do Nové Vsi. Octli jsme se u velké rodiny

s pěti dospělými potomky. První dny moje děti hodně plakaly, bála jsem se, že mě kvůli tomu z ubytování vyhodí. Češi mě ale potěšili, když řekli, jak jsou moc rádi, že jsme si vybrali je. Jsem jim vděčná za každé slovo a za velikou trpělivost. Vždyť jen to, že jsme museli komunikovat přes překladáč, bylo pro ně určitě náročné. U nich jsme ochutnali první knedlíky a polévky. My jsme jim zase uvařili ukrajinský boršč.

O měsíc později se ukázalo, že děti potřebují větší obec, lékaře, školku a obchody. Přestěhovali jsme se do Horní Vsi. Lidé, kteří nás ubytovali, se k nám chovali jako k vlastní rodině. Na náš příjezd se dokonale připravili. Nakoupili nádobí, hračky pro děti a vše, co jsme pro začátek potřebovali. Dětem se tam moc líbilo. Tam za námi přijela i sestra se sedmnáctiletým synem. Další měsíc jsme pak řešili práci pro ni a školu pro jejího syna. A tak nás ubytovali v Jihlavě. Jely jsme tam se sestrou a plakaly radostí, že je kolem tolik dobrých lidí. V té rodině bydlíme dosud.

Během té doby jsem hodně pochopila. Musím si zachovat lidskost a pomáhat těm, kteří se ocitli v těžké situaci. Nesmím zapomenout, že jsme Ukrajinci a naše vlast je za hranicí. Láska k rodičům a hodnoty rodiny pro mě nyní mají ještě větší cenu. Potkala jsem mnoho lidí, kteří mi mohou být příkladem.

Život jde dál. Teď já říkám svým dětem matčina slova: „Díky Bohu za všechno!“

Kateřina

Zastavili jsme na benzínce a spustila se siréna

Vracím se z ultrazvuku a v ruce držím snímek. Na té malé šedé fotečce je moje naděje. Její příchod má příznačný termín 17. listopadu. V tento den slaví Česká republika Den boje za svobodu a demokracii. Paní doktorka, která dělala ultrazvuk, měla z té shody radost. Prý je to dobrá zpráva. Svobodní lidé by se přece měli narodit ve svobodné zemi. Ale žádná svoboda, ani ta moje, nepřišla lehce.

V dětství říkali, že jsem křehká holka. Ale jak se teď během války ukázalo, nejsem zas tak křehká. Jsem romantická duše, to ano, možná proto, že jsem vyrůstala ve městě Mykolajiv, které se považuje za město nevěst. Na druhou stranu je to město proslulé stavbou lodí a vojenským přístavem. Protéká jím krásná řeka Jižní Bug, která podtrhuje jeho romantickou atmosféru. Tolik mi chybí západy slunce a procházky podél řeky.

Je mi dvacet šest let, ale připadám si příliš brzy zestárlá. Snad je to tím, co mě potkalo. Ve dvaceti letech jsem se zamilovala a porodila dceru Arinu. Jenže vztah s jejím s otcem nebyl dobrý, nebydleli jsme spolu, a tak mi s výchovou Ariny pomáhala moje rodina. Moje matka je sálková sestra na chirurgii, táta stavitel. Při výchově dcery jsem díky nim mohla studovat a pracovat jako operátorka.

Po novoročních svátcích roku 2022 se život vracel do všedních kolejí. Kolegové v práci často diskutovali o tom, jestli nebude válka, ale nikdo tomu úplně nevěřil. Dcera Arina tehdy oslavila pět let.

Nezapomenu, jak mě 24. února probudily výbuchy. Myslela jsem, že je bouřka a hřmí. Ale šlo o bombardování Mykolajivu. Nedaleko mého domu je letiště. Ozývaly se odtud silné výbuchy. Byla to taková hrůza! Můj kamarád voják mi hned psal: „Kaťušo, sbal se a odejdi! Dochází k útoku na Cherson. Váš dům může být další na řadě.“

Maminka běžela okamžitě za prací do nemocnice. Ze začátku tam i přespávala a nepřetržitě pomáhala raněným. Já s dcerou a mladší sestrou odjela na vesnici k babičce, která žila šedesát kilometrů od Mykolajivu.

Tři dny jsme tam byli v relativním klidu, jen jsme neustále slyšeli děsivé výbuchy. Ale pak byl obsazen Cherson a Rusové vstoupili do Mykolajevské oblasti. Chtěli Mykolajiv prstencově obklíčit. Ruské jednotky se dostaly i do naší vesnice, hledaly přechod přes řeku. Centrem bitvy se stala právě vesnice Novo-georgijevka. Každý den jsme se probouzeli s otázkou, či tanky tam dnes stojí. Fronta byla velmi proměnlivá... Dům se otrásal výbuchy. Byli jsme jako uprostřed hororového filmu. Komunikovat s okolím nebylo možné, nešel ani internet. Začal se projevovat nedostatek jídla a léků. Ukrajinská armáda ale útoky odrazila a území osvobodila.

Rozhodli jsme se odejít, vždyť jsme nevěděli, co bude dál. Pobyt s dítětem byl nebezpečný. Arinin otec již několik let žije a pra-

cuje v České republice, v Brně. Navrhl, abychom za ním přijeli. Vzala jsem tedy svou mladší sestru a dceru a chtěly jsme vyrazit.

Odjezd však nebyl jednoduchý. Všude byla kontrolní stanoviště. Nakonec se nás ujali dobrovolníci ze Lvova. Nejdříve nám přivezli humanitární pomoc a potom evakovali ty, kteří utíkali z nejhorsích míst. Byli to obyčejní lidé ze dvou rodin, kteří riskovali své životy, aby pomohli druhým.

Přijeli jsme do Lvova a divili se, jaký je tam klid. Město žilo normálním životem, obchody otevřené, lidé seděli v kavárnách, popíjeli kávu, chodili jen tak po ulicích. Ale když se spustila siréna, byl hned vidět rozdíl mezi těmi, kteří zažili ostřelování, a těmi, kdo viděli válku jen na internetu. My z válečné zóny jsme popadli věci a hledali protiletectký kryt, ti druzí na nás nechápavě koukali.

Ze Lvova jsme jeli autobusem do České republiky. Když jsme se blížili k hranici, zastavili jsme na benzínce a zrovna spustila siréna, která oznamovala letecký útok. Měli jsme se schovat do krytu, jenže benzínka stála v poli. Nebylo kam utéct, kam se schovat. Plný autobus maminek a dětí. Stáli jsme a dívaly se, jak ukrajinská armáda sestřeluje ruské rakety. Viděli jsme výbuchy, plameny, zdálo se, že se země rozpadne na kusy. Bylo to velmi děsivé. Ten den jsem poznala, co je to bezmoc, jak vám je, když nemůžete vůbec nic dělat.

Na polské hranici jsme stáli dvanáct hodin. Staří lidé, děti, zvířata. Poláci nás vítali jako příbuzné. Dobrovolníci procházeli mezi námi a řídili přesun. Vše měli zorganizované do nejmenších detailů. Rozdávali jídlo, podrželi malé dítě v náručí, aby maminka vůbec mohla jít na záchod. Měli připravené kočárky pro děti, krmivo pro zvířata, nutné léky. I lékaři tam měli službu, což bylo v tu chvíli velmi důležité. Pochopili jsme, že na světě je spousta zla, ale na každém kroku je i dobro. Překvapilo mě, že jako dobrovolníci sloužili i starší lidé, hráli si s dětmi, starali se o zvířátka.

Do Česka jsme dojeli rychle, cestu jsme po bezesných nocích celou prospali. Česká republika nás přijala jako matka. Přihlásili

jsme se v Brně. Dostali jsme tam doklady, jídlo a oblečení. Pořád se nás někdo ptal, jestli něco nepotřebujeme. Češi nám vrátili víru v lidi.

Snažili jsme se nic nebrat, bylo nám jasné, že přicházejí lidé, kteří jsou na tom ještě hůř. Zpočátku jsem nemohla ani chodit ven. Byla jsem v depresi. Zachránily mě děti, kvůli nim jsem musela žít dál. Můj kamarád, který je na frontě, se na mě obrátil s prosbou o pomoc pro první linii. Začala jsem se věnovat nákupu léků, niček, léků i dalších věcí, jako třeba letních uniforem. Dokonce jsme s přáteli sehnali peníze na auto. Češi pomohli nám, my jsme tak mohli začít pomáhat těm, co zůstali na Ukrajině. Byl to nejlepší způsob, jak překonat depresi.

Bylo těžké žít ve stejném městě jako otec naší dcery, začal nám dělat potíže. Rozhodli jsme se přestěhovat do Jihlavy. Hledala jsem překladatele, který by mi poradil s dokumentací. Na inzerát z Facebooku mi odpověděl mladík Míša. Učil nás porozumět České republice. Bral nás do parků, děti vozil na výjízdky. Představil nás své rodině a babičce. Všechno dělal pečlivě a citlivě. Sblížili jsme se. Když jsem se z Brna stěhovala, řekl mi: „Ještě jsem neviděl, že by balení všech věcí trvalo jen hodinu a půl.“ Celý náš život se vešel do batohu a dvou tašek.

V Jihlavě jsme si spolu s Míšou pronajali byt a začali žít jako pár. O dva týdny později mi Míša učinil první návrh, abych se stala jeho ženou. Byla jsem tak překvapená, že jsem utekla a neodpověděla. Jak se můj hororový film může tak najednou změnit na film romantický? On se ale nenechal odradit a po nějaké době přišla další nabídka k sňatku. Jeli jsme někam autem, Míša zastavil u malé kapličky. V kufru měl krásnou kytici. Viděla jsem v něm skutečného muže, byla jsem mu za všechno vděčná. Přijal nejen mě a mé dítě, ale i mou sestru. Zamilovala jsem si ho jako dobrého člověka. Nikdy jsem se necítila nikomu tak blízko, byla jsem v klidu a bezpečí. Odpověděla jsem ano. Chci, aby byl můj manžel a otec našich budoucích dětí. Zeptal se také mých rodičů. A dostal souhlas.

Míša má velkou rodinu, i oni mě přijali velmi srdečně. Jsem jim vděčná. Vezmeme se v Česku a po skončení bude slavnost i na Ukrajině. A 17. listopadu očekáváme narození potomka.

Valentina

Vybombardovali můj dům

Válka pro nás začala v roce 2014. Válka postihla rodinu, sousedy, přátele. To ještě žil můj manžel.

Pocházím z Doněcké oblasti, z městeček Veselyj Haj a Karlivka. Jsou to stará ukrajinská sídla. Žádné Rusko. Moji předci vždy mluvili pouze ukrajinsky. V Doněcké oblasti se nacházejí stepi. Působí tam zemědělská družstva, soukromé farmy milionářů, jsou tam nákupní centra i restaurace, konzervárny a uhelné doly. Je to oblast obilí, chleba, ryb, drůbeže a medu. Doněcká oblast je oblast hojnosti.

Táta byl řidič kombajnu, máma kuchařka v nemocnici. Zpívala pouze ukrajinské písně, její oblíbená byla třeba „Mámina třešň v zahradě“. Nyní ty písně poslouchám se smutkem a láskou. Nedávno mi bylo 58 let. Manžel mi zemřel a zůstali dva dospělí synové a tři vnoučata.

Tehdy, v roce 2014, jsme koncem června šli uklízet do domu našich rodičů do sousední vesnice. A domů do Karlivky jsme se už nemohli vrátit. Začali ji intenzivně bombardovat. Zůstali jsme jen v teplicích, ve kterých jsme odešli. Lidé nám museli půjčit oblečení.

Od 1. do 21. července nebylo vůbec jasné, co se bude dít. Naše doklady, úspory a cennosti zůstaly v Karlivce. Během jednoho dne mi zablokovali přístup k tomu, co jsem celý život budovala. Mám všechno, ale není možné tam dojet a vzít si, co mi patří. Zůstala tam domácnost a milovaný pes, jezevčík. Náš dům se dostal pod palbu. Stodola vyhořela.

Až 21. července byli Rusové z Karlivky vyhnáni směrem k Doněcku. Vrátili jsme se. Ale stále docházelo k ostřelování. Mnoho lidí bylo zraněno. Jsem lékařka a mám pětatřicetiletou zkušenost v urgentní medicíně. Toho roku jsem na pohotovosti viděla spoustu strašných věcí.

Čtyři další roky jsem žila v napětí. Pak jsem během krátké doby pohřbila matku, manžela a bratra. Po celé ty roky jsem bojovala svou vlastní válku. Cestou k pacientům jsme v sanitce objížděli díry po minách, cesta vypadala jako tankodrom, zátaras zůstaly. Náš postoj k naší armádě se změnil. Byli to hrdinové, stateční, odvážní lidé. Celou tu dobu jsem často slyšela výbuchy. Začala jsem si zvykat. Podle zvuku jsem poznala, kam bomba letí, tehdy ještě nepouštěli sirény.

24. února 2022 jsem se probudila a zjistila, že něco není v pořádku. Tentokrát bombardovali velmi tvrdě. Když pracuji v ambulanci, je mou povinností být s nemocnými až do konce. Nechtěla jsem odejít. Do července jsem proto spala v nemocnici v koupelně. Mezi bombovými útoky jsem si ještě mohla odskočit domů. Ze strachu jsem do auta naházela různé věci. Někdo měl narychlo sbalený kufr, já měla sbalené auto. Mixér, kávovar, šampony, spousta zbytečností. Byla jsem vyděšená a zmatená. Přece nemám možnost si mixér někde zapnout.

Nejmladší syn žil se svou rodinou v Berdjansku. Byli rychle obsazeni a nechtěli tam zůstat. Odjeli proto do Čech. Každý den mi volal. Uklidňovala jsem ho, že jsem naživu. To už jsme jezdili se sanitkou v neprůstřelných vestách a helmách. Znovu nastaly dny, kdy jsem bydlela v práci. Nakonec jsem se rozhodla přece jen odjet za synem do Čech. Uvědomila jsem si, že válka bude trvat dlouho.

V zahraničí jsem poprvé. Přišla jsem za synem. Ujala se jich rodina, která má pět dětí a velkou farmu. Řekli mi, že můžu používat vše, co mají. Plakala jsem vděčností. Pomáhali nám, jak jen mohli. Rodině mého syna poskytli i auto. Stále jsme s nimi v kontaktu a navštěvujeme se. Byla jsem velmi překvapena podporou Čechů. Stále jsem si kladla otázku, odkud se bere tolik sympatií. Proč s námi tolik soucítí? Ani jsem tomu zpočátku nemohla uvěřit.

Cítila jsem se ale tak nějak zamrzlá. Nic jsem nechtěla. Trvalo mi velmi dlouho, než jsem se vzpamatovala. Snad mi k tomu pomohl Ukrajinský dům v Jihlavě, kde jsem se setkala s krajany a dalšími ochotnými Čechy. Díky tomu jsem pomalu rozmrzala. Sama jsem tam mohla začít pomáhat druhým, lidem s podobným osudem. Pouze tím, že pomáháte, si to můžete usnadnit i sami.

Dlouho nepřestanu vidět obrázky hořících domů, aut a zabitých lidí. I když věřím, že jednou i to třeba zmizí. Všechno vidím, usmívám se, komunikuji, ale necítím chuť do života. Jsem ráda, že je tady můj syn, snacha a vnoučata. Jsou pro mě vším.

Nemám se kam vrátit. Letos na jaře byl vybombardován můj dům. Čekám na naše vítězství. Jsem zvyklá starat se o druhé a stále si nemohu zvyknout na to, že sama potřebuji pomoc. Učím se žít novým způsobem. Mám ráda Českou republiku, její kulturu, architekturu, vztah ke sportu, cestování. Zdravý životní styl. Češi dělají všechno v klidu, s vděčností a radostí. Líbí se mi, jak se v Česku starají o zvířata, pořádají akce na náměstí, věnují se dětem. Mají elegantní seniory, dávají ohleduplně přednost sanitkám, jsou pozorní k životům ostatních, respektují jejich práci. Vztahy a život nemůžete zastavit. Musíte umět nějak vyjít. Jak se sebou, tak s ostatními.

Lena

Mezi ostřelováním co nejrychleji pro pleny

Nepamatuji si podrobnosti mého příjezdu do České republiky. Byla jsem v obrovském napětí, nespala jsem, starala se o dítě. Všechno jsem dělala automaticky, s nikým jsem nechtěla mluvit. První dny strávené v Jihlavě jsme bydleli v tělocvičně. Potom jsme dostali ubytování v penzionu. Byli jsme sami, ale pak přišla moje matka a už to bylo lepší.

Přišla jsem ze Severodoněcku. Zažila jsem už okupaci v roce 2014, pak i osvobození. A nyní naše město Rusové znovu dobyli. Severodoněck je srdce chemického průmyslu, působí zde slavný závod Azot. Je to také velmi krásné město, v jehož blízkosti se nacházejí minerální prameny, léčivá jezírka a lomy. Jestli někdo říká, že je to ruské město, pak lže. Severodoněck byl vždy součástí Ukrajiny, mluví se tam ukrajinsky. Pořádali jsme národní festivaly, koncerty a kulturní akce. Město se účastnilo programu „Východ a Západ

společně“ – rodiny ze Severodoněcku jezdily na západní Ukrajinu do města Grabovec u Stryje, kde v tamních rodinách slavily Vánoce. K nám zase přicházeli lidé ze západní Ukrajiny. Tak jsme navázali mnohá přátelství. Miluji ukrajinskou kulturu, mluvím pouze ukrajinsky.

Je mi třicet let. Z domova jsem odešla, když mi bylo patnáct. Ve Lvově jsem absolvovala Uměleckou střední školu a poté Lvovskou národní akademii umění v oboru dekorativní a užité umění. Po ukončení studia jsem pracovala pro městskou radu. Práci jsem měla ráda, organizovala jsem výstavy, soutěže a výměnné pobyty, pořádala jsem letní tábory a programy pro děti.

Jsem velmi hrdá na své rodiče, jsou aktivní, kreativní a pracovití. Mě i sestru učili milovat sport a přírodu. Byla jsem vychována v přesvědčení, že vzdělání je hodnota a že je třeba si rozšiřovat obzory. Moje matka pracuje v turistickém centru jako trenérka horolezectví. Táta je konstruktér, má zlaté ruce. Stejně jako Češi milujeme cyklistiku, horskou turistiku, jezdíme k moři. S rodiči jsem trávila hodně času, byla jsem u nich i 24. února 2022.

Vychovávám sama syna, bylo mu jeden a půl roku, když válka vtrhla do mého města, do mého bytu. Začaly velmi těžké boje. Byly slyšet výbuchy. Syn neustále plakal, nemohla jsem ho utiřit: „Neboj se, to je jen ohňostroj.“ Kojila jsem ho. Když se bál, tak jen jedl a uklidňoval se. Já ne. Všichni zástupci místní samosprávy odešli a občané zůstali s válkou sami. Nevěděli jsme, co dělat. Nebylo už možné odejít. Ti, kteří se o to pokusili, byli cestou zastřeleni, nebo je zabily náslapné miny. Díky Bohu, ukrajinská armáda zůstala. Nebylo jich moc, samí velmi mladí kluci. Čtyři a půl měsíce drželi frontovou linii. Díky nim jsme se začali alespoň trochu orientovat.

Byli jsme pod neustálým bombardováním. Všechny obchody zavřené. Jen spojení zatím fungovalo. Lidé vytvářeli na internetu skupiny, kam psali, co kdo viděl. Takto jsme se dozvěděli, co se děje v dalších částech města. Když mému synovi došly plenky, musela jsem na nákup. Sedla jsem na kolo a mezi ostřelováním

jela co nejrychleji. Ulice byly prázdné, okna utěsněná, nad městem se valil kouř. Nestihla jsem to, obchod už byl zavřený. Všichni se báli.

Bydleli jsme ve staré části města, v domku, který měl tři vchody a tři patra. Bombardování, probíhající po sektorech, se postupně přesouvalo do centra města. Už nebyla ani pitná voda. Chtěli jsme odejít, ale povedlo se nám to až napotřetí. Zavolali mi přátelé, že jedou autem a mohou mě i s dítětem vyzvednout. Do jednoho kufru a batohu jsem sbalila pouze dětské věci. Utíkali jsme mezi domy, abychom se dostali k autu. Bála jsem se o život svého děčka. Riskovala jsem. Pod ostřelováním jsme se dostali do Lysyčansku. Tam měl být vypraven evakuační vlak. Čekali jsme na nádraží. Vlak měl zpoždění čtyři hodiny. Všude v okolí se ostřelovalo, schovávali jsme se za zdi. Bylo 6. března a náš vlak byl poslední před zničením železnice.

Do vlaku se nastupovalo podle pravidel - nejdříve maminky s dětmi, pak starší ženy, a když zbylo místo, i ostatní. Lidé propadali panice, byli v šoku. Když vlak přijel, všichni se k němu najednou rozběhli. Já s dítětem v náručí jsem se příšerně bála, že nás dav ušlape. Díky Bohu tam stál policista a zadržel dav. Nastoupili jsme do vagónu. Byl nacpaný do posledního místa. Na policích seděly malé děti, všechna okna zavřená, tma a dusno. Vlak nezačal ani při průjezdu Charkovem a Kyjevem. Když jsme přece jen někde zastavili, lidé klepali na vagóny a chtěli nastoupit. Ale nebylo už žádné místo.

Cestovali jsme skoro dva dny. Byli jsme z různých míst, ale smutek jsme měli stejný. Nevěděli jsme, kudy jedeme, jen to, že konečná stanice je Lvov. Na všech nádražích, kde jsme zastavili, nám lidé nosili jídlo a vodu, především dětem. Vodou jsme se zachránili před dusnem a horkem ve vagónu. Plakali jsme. Dva dny ve vlaku mi připadaly jako věčnost. Bylo nutné být pořád ve střehu. Pokud se něco pokazí, utíkej, utíkej...

Přijeli jsme do Lvova. Nepamatuji si ani příjezd, ani kdy jsem šla spát. První dny ve Lvově byly podivné. Všude ticho, lidé žili

běžným životem. Chtěla jsem pracovat, nemohla jsem nečinně sedět. Podařilo se mi s podporou pedagogů z univerzity uspořádat vlastní výstavu, realizovala jsem projekt s názvem Kaligrafie a písmo. Stále jsem doufala, že je to všechno dočasné.

Jednoho dne jsem se dozvěděla, že není kam se vrátit. Náš dům v Severodoněcku byl vybombardován. Dostal přímý zásah. Maminka se zázrakem zachránila v koupelně. Střela zasáhla mou diplomovou práci, obraz Polibek a zničila všechny stěny. Část mého já zůstala v tomto domě, moje kresby, nářadí, keramika a knihy.

Oporou mi byli přátelé. Jeden kamarád mi navrhl odjezd do Česka. Na přemýšlení jsem měla jen pár dní. V Jihlavě jsme byli velmi srdečně přivítáni. Přišla jsem do Ukrajinského domu, kde nám hodně pomohl místní spolek. Češi vše rychle zorganizovali, od místních úřadů až po obyčejné lidi. Když je problém, oni ho vyřeší. Pomalu, bez hysterie. Zvykáme si na klid a nová pravidla. Češi jsou otevření, přátelští lidé.

Nepřestala jsem být aktivní a kreativní, zajímám se o historii a architekturu České republiky. Hodně jezdím na kole nebo vlakem. Pořádám kurzy kaligrafie v Ukrajinském domě pro děti i dospělé, dělám i arteterapii. Lidem se to líbí. Ukazuji Evropě naši ukrajinskou identitu, kulturu a tradice.

Válka mě naučila být mezi lidmi. Žít každý den, vážit si rodiny a přátel. Pochopit, že život jde dál a vy se znovu stanete sami sebou a začnete naplno dýchat.

Olena

Nocovali jsme už jen ve sklepě

Dnes jsme vylezli na vyhlídkovou terasu kostela v historickém městě Jihlava. Bylo to, jako bych viděla nový svět. Dlouho jsem nevnímala krásy tohoto města, žila jsem jen sama sebou. Nedomnívala jsem být šťastná. Často jsme do kostela svatého Jakuba chodili, ale jen dolů. Chybělo mi podívat se na všechno z výšky, z nadhledu. Bylo to tak těžké, dokud nepřišel můj manžel. Až nyní, po půl roce, jsme se konečně setkali.

Ještě nedávno byl naším životem Lysyčansk. Je to známé průmyslové centrum, město uhlí a horníků. Moji rodiče pocházejí z Donbasu. Táta je oftalmolog, máma obchodnice. Celý život strávili v Lysyčansku. Mám ještě sestru, ale ta žije s rodinou v Americe. Já vystudovala Doněckou státní univerzitu, pracovala jsem jako ekonomka ve společnosti LysyčanskUhol, ve dvaceti třech letech jsem se vdala a mám dvě dcery. Byl to pěkný život, od naší svatby uplynulo dvacet let.

Válka začala v roce 2014. Všechno bylo tak nečekané. Krym už byl obsazen, a tak jsme pochopili, co i nás čeká. Bylo to hrozné. Továrny musely pracovat pod ruským vedením, dostali jsme se pod okupační správu. Všude samí ozbrojenci, školy a školky

zavřely. Odjeli jsme raději do Chersonu, kde jsme pobývali u přátel.

Vrátili jsme se v listopadu 2014, kdy Japonsko pomohlo Lysyčansk obnovit.

(Pozn. red.: Města v této oblasti utrpěla značné škody během konfliktu, který vypukl v roce 2014 v důsledku války na Donbasu. Po této době se mnoho zemí, včetně Japonska, zapojilo do pomoci s obnovou ukrajinských měst a komunit.)

Přijeli jsme domů. Vešli jsme do bytu a padli do postelí. Japonci také opravili školu, obnovili výuku, nabídli práci online a poskytli stavební materiál lidem, jejichž domy byly zničeny. Do města přijelo mnoho ukrajinských umělců, aby nás podpořili. Mezi nimi byli také emigranti z Doněcku, kteří nechtěli zůstat na okupovaných územích. Lidé se ale už nemohli uvolnit, panovalo neustálé napětí. Občas byly někde z dále slyšet výbuchy.

Ale 24. února nastal podivný klid. V pět ráno mi zavolala sestra z Ameriky. Řekla, ať se sbalíme. Díky časovému rozdílu byla první z naší rodiny, kdo viděl, že na Ukrajině začala válka. Nechtěli jsme tomu věřit. Šli jsme do práce, ale všude panoval zmatek. Můj manžel byl v té době na služební cestě v Kazachstánu. Nejstarší dcera studovala v Charkově na univerzitě. O odchodu proto nebyla ani řeč. Mysleli jsme si, že to všechno brzy skončí, armáda si poradí a město se nevzdá.

Od 25. února jsme už nocovali v suterénu domu, který patřil mé mamince a kde jsme měli posilovnu. Neslyšeli jsme žádné sirény. Žili jsme jen ve zvucích ostřelování a čekali na příjezd evakuačních vlaků. Při první příležitosti jsem s mou mladší dcerou odjela.

Do vlaku se nedal vzít ani kufr. Muži tam nesměli. Pouze starší lidé, ženy a děti. V jednom kupé se tísnilo patnáct lidí. Všechna okna i dveře byly uzavřeny. Ve velkých městech lidé nosili do vlaků jídlo, vodu a dětské plenky. Průvodčí na pár minut otevřeli dveře a oni naházeli dary dovnitř. Takto jsme jeli třicet šest hodin.

Vlak neustále měnil trasu, podle toho, jaké měl informace, kde se právě nestřílí.

Nechtěli jsme opustit Ukrajinu. Pronajmout si dům v klidnější oblasti ale nebylo možné. Dostali jsme se do Mukačeva. Začal nám pomáhat jeden dobrovolník. Byla jsem tak vyděšená, že jsem si nezapamatovala ani jeho jméno. Vzal nás ke své matce, v domě bylo už pět rodin. Naši ubytovatelé prý prodali auto, aby měli na pomoc uprchlíkům. Takových hrdinů je mnoho. Lidé pomáhali, jak mohli.

Poprvé po dvanácti dnech jsme zase spali v posteli. Odpočinuli jsme si dva dny, a pak nás odvezli na hraniční přechod s Maďarskem. Tam už čekaly dobrovolnické autobusy. Všechno bylo zorganizováno. Doktoři, voda, jídlo. Moje sestra přiletěla z Ameriky, aby nás na celnici v Maďarsku vyzvedla. Když jsme se potkaly, dlouho jsme se objímaly a plakaly.

Nejstarší dcera zažila v Charkově těžké ostřelování. Podařilo se jí město opustit a čekala nás u své kamarádky v Jihlavě.

Naši rodiče ale byli stále v Lysyčansku. Báli jsme se o ně. Jak se dostanou ven? Nakonec se jim přece jen podařilo odejít. Nyní žijí v jiném městě České republiky, oba tam pracují. Je to daleko, tak spolu nemůžeme trávit mnoho času. Velmi mi chybí.

Do Česka jsme dorazili 9. března. Hledali jsme bydlení. Majitel bytu mi po pár dnech pomohl sehnat práci. Chodím uklízet do jihlavské nemocnice. přijali mě velmi dobře, s pochopením. Kdybych neměla práci, asi bych se z těch starostí zbláznila.

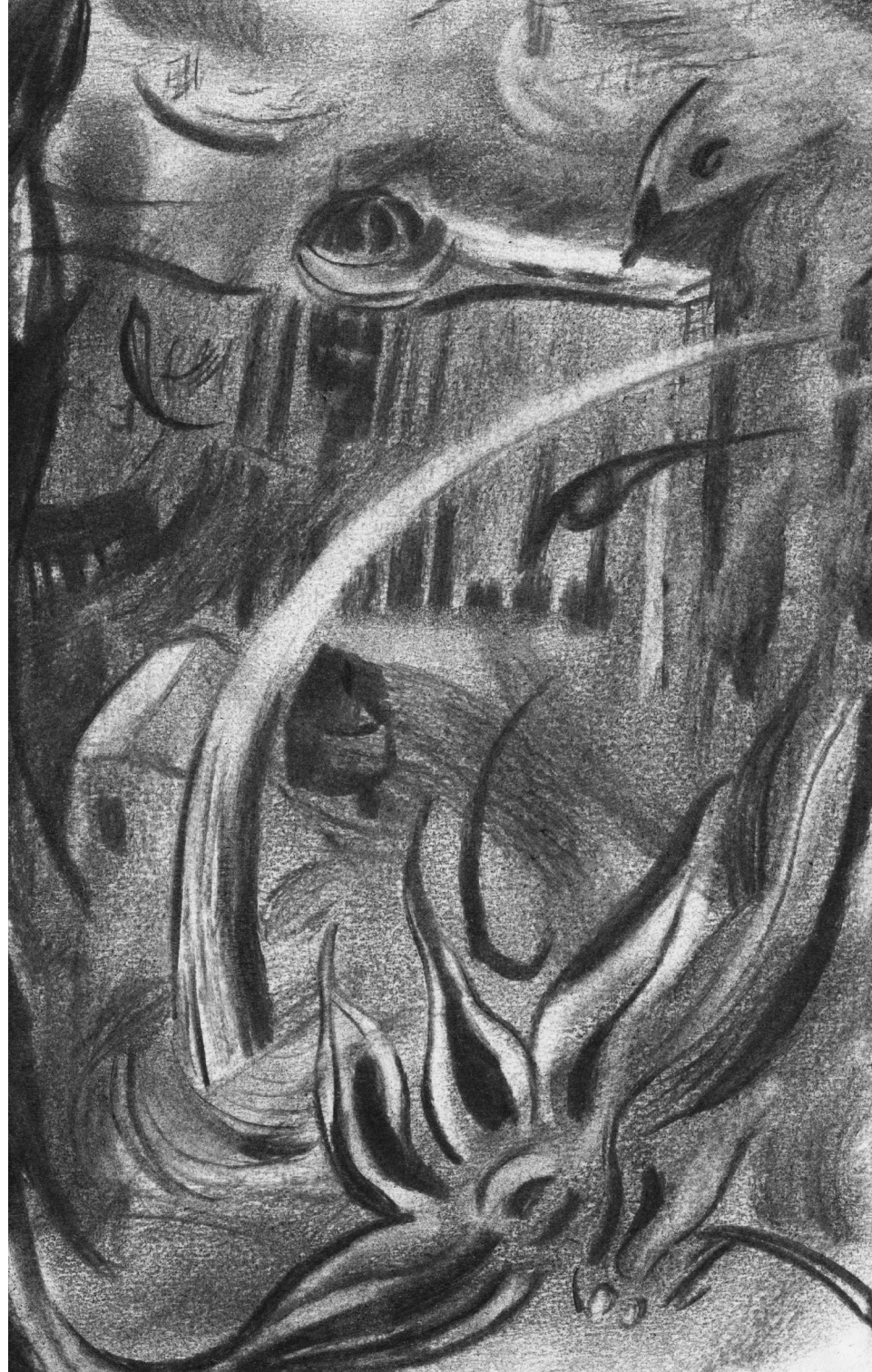
Když už jsme byli všichni na útěku, Rusko 2. července zcela obsadilo Lysyčansk. Nyní v našich bytech žijí okupanti. Spí v postelích mých dětí. Jedí z našich talířů. Je těžké se s tím smířit.

Dcera začala chodit do české školy. Jako by ztratila zbytek dětství. Naučila se velmi dobře česky. Chodily jsme totiž na kurzy češtiny do organizace pomáhající cizincům. Chtěla jsem být tam, kde byli

ostatní Ukrajinci. Tahle organizace nám v Jihlavě vytvořila úplný ukrajinský ostrov.

Město Jihlava je velmi krásné. Žijí v něm dobří lidé. Přijeli jsme v zimním oblečení a oni nám přinesli nové šaty, věci a nádobí. V práci vídám i nemocné Ukrajince. Lékaři k nim mají velmi dobrý přístup. Češi věnují hodně času prevenci nemocí a zdravému životnímu stylu. Myslím, že se od nich hodně naučíme.

Co mi válka pomohla pochopit? Je důležité, když je rodina pohromadě. Všechno se dá přežít, pokud u sebe máte své blízké. I mnoho Čechů se nám stalo rodinou. Velice jim děkuji.

Karolína

Přivez mi moji sestru!

Miluji Berdjansk. Je to turistické středisko u moře s vyhřátou písčnou pláží. Není velké, ale je tu delfinárium, zoologická zahrada a vodní park, kromě toho i wellness centra a bahenní koupele. Můžete si zde užívat rybaření, výlety po moři, navštěvovat muzea a obdivovat umělecké předměty. Berdjansk je také historické město. Známa je například Ulička kovářů, kde jsou krásné kovové sochy.

Je mi čtyřicet osm let. Narodila jsem se v Žitomiru, ale každé léto jsme s rodinou jezdili na dovolenou do Berdjansku, až jsme se tam po mých osmnáctinách přestěhovali. Babička s maminkou celý život pracovaly jako kadeřnice. I já chtěla pokračovat v rodinné tradici, ale rozmluvily mi to. Tak jsem se stala zdravotnicí.

V Berdjansku jsem se i provdala. Můj manžel se tam narodil a vyrostl. Máme dvě dcery. Ta starší dostala grant na studium v České republice. „To je volání krve!“, řekli jsme, když nám to oznámila. Prababička totiž byla českého původu. Na začátku 20. století žila u Žitomiru ve městě Korosten celá kolonie Čechů. Možná proto chtěla moje dcera studovat v České republice. Jazyk se naučila za půl roku, nyní studuje na Vysoké škole polytechnické v Jihlavě.

Na Ukrajině se předtím vyučila v oboru cukrářka, profesionálně peče a vaří. Vždy jsme z ní měli radost.

Dvacet let jsme s manželem rozvíjeli naše podnikání. Zabývali jsme se zdravotnickým vybavením. Měli jsme vlastní prodejny, byli jsme úspěšní. Podnikání nám dobře vynášelo, často jsem se setkávala s vedením města. O válce jsme nikdy nemluvili, nevěřili jsme, že vstoupí do našich životů.

Berdjansk chtěl vždy patřit k Ukrajině. Mnoho lidí tam mluvilo ukrajinsky. Všechna představení, koncerty, exkurze v muzeu, to vše se konalo pouze v ukrajinštině. Dvakrát jsem zkusila žít v Rusku, ale musela jsem odejít. Lidé tam jsou odlišní. Ukrajinci jsou laskaví a štědrí. Máme jiné hodnoty.

Ráno 24. února 2022 jsme se probudili do výbuchů. Naše letiště bylo bombardováno. Hned ten den byly u nás tanky i pěchota, za tři dny bylo město obsazeno. Bylo to hrozné. Spolu s třináctiletou dcerou, kamarádkami a jejich dětmi, jsme v osm hodin ráno odjeli do Záporoží. Muži zůstali v Berdjansku. Doufali, že jejich pomoc bude potřeba, až dorazí ukrajinské jednotky. V Záporoží, v třípokojevém bytě, který nám nechali kamarádi, nás bylo deset. Pak přijely ruské tanky. To už nebylo jen děsivé, byl to šok a zmatek. Nemohla jsem to vydržet. Zdálo se mi, že všechno je jen sen.

Rozhodla jsem se vrátit do Berdjansku. Všichni mi to rozmlouvali, ale tolik jsem chtěla domů, že jsem si nemohla pomoci. Vrátila jsem se i s dcerou. Starší dcera, ta která studuje v České republice, mi volala každý den, ale nedařilo se jí mě přesvědčit, abych přijela za ní. Křičela do telefonu: „Přivez mi moji sestru! Mami, ty nevíš nic, co se děje!“ Opravdu jsme nic nevěděli. Nefungoval internet, bylo jen slabé telefonní spojení. První den Rusové obsadili televizi a hned začala ruská propaganda. Nevěděli jsme nic o Mariupolu, o Kyjevě, o dalších městech. Byli jsme odříznuti.

Obchody byly prázdné, lékárny zavřené, nebyl k dostání žádný benzín. Když o tom přemýšlím, mám z toho ještě teď strach. Vůbec jsem nechápala, co se děje. Vydala jsem se za manželem.

Všude zátarasy a ozbrojenci. Stavěli nás a kontrolovali. Cestou jsem napočítala devadesát tanků.

Přijela jsem a proplakala celou noc. Tak moc miluji svůj domov, svoje rodné město. Dva týdny jsme téměř nevycházeli z domu. Město bylo pusté, všude jen vojáci. Přivezli nám humanitární pomoc z Ruska, ale lidé si ji odmítli vzít. Dva měsíce probíhaly demonstrace, skončily tím, že protestující byli rozehnáni, někteří i odvedeni a zbiti. Čekali jsme, až to přejde a budeme moci z města odejít. Každým dnem ale bylo méně a méně naděje a více vojáků a zbraní. Začala nalétávat letadla.

16. března jsme se s přáteli dohodli, že jedeme. Pouze ženy s dětmi. Naše provozovna byla uzavřena, obchody zavřené, všechny peníze jsme měli v podnikání. V Berdjansku zůstala moje ochrnutá matka. Je po mrtvici a leží upoutána na lůžko. Nebylo možné ji odvézt. Manžel tam zůstal. Donutil mě nastoupit do auta. Byla jsem úplně hysterická.

Opustili jsme Berdjansk. Jeli jsme autem do Čech, já, dcera a kamarádka s dětmi. Jeli jsme vládou dohodnutým koridorem. U Vasiljevky nastala hrozná situace. Celé kolony pomalu se pohybujících aut. Všude zátarasy, kolem spálená auta. V konvoji jsme se dostali pod palbu. Kousek před námi došlo k výbuchu. Auto, kterým cestovala celá rodina, bylo vymrštno do vzduchu. Viděli jsme hořící lidi. Měla jsem takový strach, že jsem nemohla vůz nastartovat. Přiběhl ke mně voják a začal klepat na okno. Byl v uniformě, obličej zakrytý, v rukou samopal a já ztuhla. Vedle mě plakala dcera, kamarádka křičela. Dívala jsem se na vojáka a uvědomila si, jak je naštvaný. Automaticky jsem nastartovala, zařadila a jela.

Z Berdjansku do Jihlavy jsme cestovali přes Záporoží, Lvov a do Polska. Nocovali jsme v hotelech. Nespala jsem. Projeli jsme polskou celnicí a uvědomila jsem si, že mi klepe kolo. Auto bylo zralé na opravu. Cítila jsem se velmi špatně, ztrácela jsem vědomí. Na nosítkách mě odvezli na stanici první pomoci. Měla jsem velmi vysoký krevní tlak, lékaři mi zakázali řídit. Dobrovolníci nás vzali

do přestavěné školy, kde se nás ujala dobrovolnice Ruslana ze Lvova. Pořád mi bylo špatně. Ruslana zavolala záchranku. Lékaři zjistili, že jsem tři dny nespala. Když se mi po dvou dnech ulevilo, pokračovali jsme do Jihlavy, kde nás čekala starší dcera. První den války se přihlásila na policii, aby pomáhala přijímat ukrajinské uprchlíky.

Půl roku jsem se nemohla vzpamatovat. O dva měsíce později směl přijet můj manžel, mohl odjet přes Rusko, bylo to velmi obtížné. Náš podnik v Berdjansku Rusové zabrali a veškeré vybavení rozkradli. Oba jsme to nesli velmi těžce. V Jihlavě jsem chodila na hodiny češtiny do sociální služby, ale ničemu jsem nerozuměla. Moje myšlenky byly v Berdjansku. V květnu jsem zkusila jít do práce a manžel také. Dcera mi pomohla napsat životopis a rozeslat ho firmám. Dozvěděli jsme se, že v O2 potřebují operátora, který umí ukrajinsky. Udělala jsem pohovor a nastoupila do práce. To mě zachránilo před depresemi.

Nyní se aktivně učím jazyk. V Česku si zvykám na pravidelnost a klidné tempo života. Pochopila jsem, že je důležité umět plánovat a respektovat zákon. Moc se mi líbí, jak je organizován život dětí, jak je respektován jejich prostor. Líbí se mi systém vzdělávání. Cestujeme do okolních měst.

Co mě naučila válka? Ocenit to, čeho jsem si dříve nevážila. Bývala jsem perfekcionista, všechno muselo být dokonalé. Dcera nedávno trochu poškodila dveře auta, a neřekla mi to. Bála se, že se budu zlobit. Když jsem to zjistila, řekla jsem k jejímu překvapení, že to nevadí. Teď vím, jak hrozné je ztratit svou zemi, domov, rodinu, život, zdraví. Už čtyřikrát jsem se chtěla vrátit domů. Do Berdjansku. Je tam máma a pes. Snad bych mohla odjet, ale jak se pak vrátím?

Tamara B.

Mysleli jsme si, že Donbasem to skončí

Nejtěžší dny jsou pro mě narozeniny. Když se nemůžete dovolat těm, kteří s vámi byli většinu života. Když s nimi nemůžete sdílet veselé i smutné vzpomínky. To teď není možné. Válka rozvrátila rodinu. Opustit obsazené území není možné vůbec. Vypadá to, že jsem v pořádku, ale nemám u sebe lidi, se kterými jsem vyrůstala, chodila do školy, procházela se po dvoře, pracovala. Nemám tu rodiče a sestry.

Je mi třicet pět let, jsem vdaná a mám tři děti. Pocházím z města Ždanivky, ležícího v Donbasu. Je to hornické město, v celé oblasti je hutní průmysl. Jako děti jsme často sledovali emise kovů v ovzduší, ten úžasně krásný úkaz, podobný polární záři. Všude kolem jen doly a doly. Tváře lidí stále pokryté prachem, jejich pleť působí jako obarvená.

Maminka pracovala na telefonní ústředně. Táta je horník, zeměměřič a důlní inženýr. Zabýval se vědeckým výzkumem těžby nerostů, sestavoval diagramy a mapy. Horníci byli považováni za

bohaté, opravdu brali vysoké platy, příplatky, důchody. To ale byla jiná doba. V devadesátých letech dál pracovali, ale nedostávali zaplacené. Dělalí za naturálie, třeba za nábytek a nádobí. Žili jsme z toho, co jsme si sami vypěstovali. Velmi dobře znám větu: „Není jídlo!“ Od dětství jsem věděla, že pokud si chci vydělat, musím studovat. Absolvovala jsem proto Doněckou akademii managementu.

Při studiu jsem si přivydělávala jako krupíérka v kasinu. V létě jsem pracovala na Krymu, v zimě v Doněcku. Byla to neobvyklá zkušenost, ale užitečná. Snadno se naučíte pravidla hry, ale je velmi obtížné pochopit, jaký člověk stojí před vámi. Do kasina chodila žena se synem. Říkali jsme jí Pavlovna. V ruce měla vždy malou tašku. Posadila se ke stolu, nasadila klidnou tvář, vytáhla pletací jehlice a světlou mohérovou přízi. Při hře pletla nebo vyšívala. Sázela jen nízko, ovládala své vzrušení. Tak si vydělávala. Kasino ji nemohlo obehřát. Nebo starosta jednoho města. Sedával v kasinu celé dny, vůbec nevím, kdy pracoval. Když prohrál, ve vzteku odešel, ale brzy se vrátil a zase prohrál. Pokaždé přicházel s ochrankou. Vše řídil po telefonu. Dokonce i své narozeniny oslavil v kasinu. „Prohrát je těžší než vyhrát,“ rád opakoval. Já nechci prohrávat. Uvědomila jsem si, že čím déle zůstanu v tomhle světě, tím více vypadnu z reality. Šla jsem raději pracovat do kanceláře společnosti Coca Cola.

Můj manžel je moje studentská láska. Studovali jsme na stejné univerzitě, bydleli ve stejné ubytovně. Měl mě rád od prvního ročníku. Pochází z Horlivky v Doněcké oblasti. Po škole odjel do Oděsy. Chtěl žít a pracovat u moře, přál si, abych jela s ním. Těžko se mi odcházelo, Doněck jsem měla moc ráda, ale v roce 2013 jsem skutečně odešla do Oděsy. Když byly v Doněcku zahájeny vojenské operace, právě jsme připravovali svatbu a čekala jsem dítě. Měla jsem strach o rodiče, o příbuzné. Svatbu jsme měli naplánovanou na 3. května 2014, cítili jsme, že jako rodina můžeme být spolu naposledy. Pak jsme chtěli odjet na svatební cestu, radovat se a být šťastní. Den předtím se v Oděse stala hrozná tragédie. Došlo ke krvavému střetu proruských demonstrantů s Ukrajinci. Shořel Dům odborů a zahynulo 42 lidí. Byl vyhlášen smutek a všechny oslavy byly zrušeny.

Svatební hostina v Doněcku byla velmi skromná. Rozloučili jsme se s tím, co nám bylo drahé. Domov rodičů, dětství, přátelé, studentská léta, parky a první polibek, vše zůstalo v minulosti. Ve městě už byly zatarasy. Když večer hosté odcházeli, proti nim vjížděly do města tanky. Odcházeli jsme ze svatby a před našima očima začínala válka. Na tento kontrast nikdy nezapomenu. Odjeli jsme do Oděsy a manžel se do rodičovského domu již nikdy nevrátil.

Uplynulo devět let. Porodila jsem syna. Můj táta v Doněcku onemocněl. Chtěla jsem, aby před smrtí ještě spatřil vnuka, a tak jsem překonala strach, vzala synka a jela za ním. Doněck byl v tu chvíli již okupovaným územím.

Nemysleli jsme, že všechno bude tak hrozné. Své rodiče jsem neviděla tři roky, od začátku války. Když jsem jim volala, slyšela jsem výbuchy. Celou dobu se schovávali a mě ještě utěšovali: „Nic, nic! Všechno bude v pořádku!“

Můj otec v prvních dnech války odešel k babičce do sousední vesnice. Začalo intenzivní ostřelování. Seděli ve sklepě a devět dní nemohli vyjít ven ani pro jídlo. Jedli jen konzervy. Dlouho se pak nemohl vrátit domů, nakonec přešel po zaminovaném poli. Vrátil se zestárlý, tichý a neustále plakal. Dostal rakovinu. Nezažil, jak vyrůstají jeho vnoučata.

Když jsem před jeho smrtí přijela do Ždanivky, připadala jsem si jako v SSSR. V obchodech nebylo jídlo, v bankomatech nebyly peníze. Prodávalo se pouze šampaňské a červený kaviár. Vše ostatní bylo rozebráno. Město žilo pod okupační správou, všude silná propaganda. Peníze nebylo možné směnit. Po ulicích se pohybovali žoldáci z Íránu. Nikdy jsem si nemyslela, že budu žít ve světě, ve kterém není možné přijít k otcovu hrobu.

Po otcově smrti k nám z okupační zóny přijela na návštěvu matka. To bylo naposled, co jsem ji viděla.

Ráno 24. února jsem otevřela oči, manžel se podíval na mě, na dceru a řekl: „Začala válka. Sbalíme si věci. Odjíždíme.“ Oděsa byla bombardována. Náš byt má panoramatická okna, je z něj vidět celá Oděsa i přístav. Všechno bylo v kouři. Sbalili jsme, co se dalo. Volali jsme známým. Mnozí už odešli. Ani nevím, jak to odhadli předem. Nikomu nic neřekli, buď ze strachu, nebo ze šoku. Do vedlejšího domu dopadla bomba. Bylo rozhodnuto. Odcházíme.

Jeli jsme za přáteli do Moldavska. Manžela tam ale nepustili. Nevím, jak jsem to zvládla sama se třemi dětmi. Ani nedokážu říct, kolik rodin bydlelo v domě, kde jsme složili hlavu. Jedlo se vestoje, spalo na podlaze. Ale byli jsme v bezpečí. O několik dní později byl schválen zákon povolující odjezd mužům, kteří mají více dětí, a tak dorazil i můj manžel. Pak nám v odlehlé vesnici dali samostatný dům. S malými dětmi to bylo složité. Syn musel do školy. Hledali jsme místo, kam se přestěhovat. Firma, kde manžel na Ukrajině pracuje, otevřela pobočku v Česku.

Přestěhovali jsme se tedy do Jihlavy. Přijali nás zde velmi milí lidé. Přicházeli každý víkend, podporovali nás, povídali si s námi. Byli jako závan čerstvého vzduchu. Rychle jsem se na tuto zemi adaptovala. Vzhledově jsme si podobní, jazyk je srozumitelný. Češi jsou citliví a respektují hranice.

Dnes se v Česku cítím jako doma. Jako doma, ale ne úplně doma. Domov je tam, kde jsou vaši blízcí. V Jihlavě mám tři oblíbená místa: park Heulos, Ukrajinský dům a náměstí. Nemůžu si zvyknout na kuchyni. Učím se jazyk. Uvědomila jsem si, že je potřeba více cestovat a největší hodnotou je rodina. Nic není důležitější než lidský život.

Tamara R.

Měla jsem vyšívání košile

Můj syn šel bojovat. Myslím na něj neustále. Telefonujeme si, jak je to jen možné, ale stejně mám pořád strach. Vždyť je nasazen na těch nejnebezpečnějších pozicích! Ocitl se v těžkých bojích a většina jeho spolubojovníků padla, on díky Bohu žije. Byl však vážně zraněn. Už se zdálo, že bude z dalších bojů vynechán, ale nedávno se musel opět vrátit do první linie. Chápe to jako svůj úkol. Nepochybuje o tom, že musí bojovat, dokud nezvítězíme! Vím, že je to nutné, jenomže pro matku také nesmírně těžké.

Utekla jsem před válkou do České republiky, ale v Jihlavě jsem sama bez své rodiny. Nevím, co mám od života ještě čekat. Nedávno mi bylo pětasedesát let.

Pocházím z města Lozova v Charkovské oblasti. Lozova je město velké zhruba jako Jihlava. Je tam hodně továren, například závod vyrábějící traktory a obrněné transportéry, pak také mlékárna, oděvní továrna, autoopravna i vojenská jednotka. Je to průmyslové město, kam mnozí odborníci přicházeli za prací.

Já jsem se ale narodila na vesnici. Maminka pracovala na statku. Táta byl předsedou zemědělského družstva Kirov. Byl válečný

hrdina, za druhé světové války bojoval až v Berlíně. Má mnoho řádů a medailí: za dobytí Berlína, za osvobození Prahy a Varšavy. Nás děti táta vychovával přísně. Naučil mě tak zodpovědnosti a lásce k vlasti. Už ve svých dvanácti letech jsem byla členkou zastupitelstva pro tři vesnice. V této roli jsem mohla pomáhat lidem v nouzi. Vozili jsme jim dříví, uhlí a další potřebné věci. Současně jsem studovala na Charkovském institutu knihovnictví a později pracovala ve venkovské knihovně. Pořádala jsem koncerty a různá představení. Díky tomu mě hodně lidí znalo a měla jsem taky dost nápadníků. Tak jsem se seznámila s manželem, s nímž mám dva syny.

Když manžel dostal nabídku pracovat v Lozově v kovárnách, přestěhovali jsme se tam. Město se rozvíjelo a mladí odborníci toužili žít právě tam. Stala jsem se vedoucí knihovny v městské nemocnici. Byla jsem obklopena lékaři, stážisty a vydávala jim odborné knihy. Zvolili mě také předsedkyní odborů. Byl tam velmi přátelský tým. Pracovala jsem na svém místě třicet osm let, než jsem odešla do důchodu.

Myslím, že jsem žila zajímavý život a že jsem vychovala hodně syny. Oba sloužili v armádě, starší ve speciálních jednotkách, mladší jako pohraničník. Nenapadlo mě, že ze dne na den bude všechno jinak.

I když kolovaly nějaké zvěsti, nevěřila jsem, že bude válka. A tak jsem 23. února odjela na chatu ke kamarádce. Odpočívaly jsme, popíjely čaj a vzpomínaly na mládí. Jenže druhý den 24. února v 5 hodin ráno volal syn: „Mami! Jste v pořádku? Začala válka. Rusko na nás zaútočilo. Zapni si televizi.“ Doufala jsem, že se mylí. Z dálky jsme ale už slyšely výbuchy a nechápaly, co se děje. Zapnuly jsme televizi. Nechtěly jsme tomu uvěřit. Objímaly jsme se s kamarádkou a plakaly. Celé dopoledne mi volal i mladší syn. Ten už tou dobou žil a pracoval v České republice, v Jihlavě. Prosil mě, ať přijedu: „Mami, musíte odejít!“ Odmítla jsem. Chtěla jsem být doma.

Začátkem dubna začalo těžké ostřelování města. Skryla jsem u kamarádky na chatě. Výbuchy ale byly stále silnější a bližší. Už bylo nebezpečné tam zůstat, a tak jsem se 8. dubna přece jen rozhodla odejít do České republiky. V mém věku je hodně těžké něco měnit. Snad strach, snad touha být alespoň s mladším synem mě přesvědčily k tak vážnému kroku.

To, co jsme zažili při útěku, bylo příšerné. Na nádraží jsme právě čekali na vlak, když začalo těžké ostřelování. Do stanice vběhla armáda. Vojáci křičeli: „Všichni si lehněte na podlahu! Ostřelují nádraží.“ Srdce mi bušilo hrůzou. Poté vojáci odvedli matky s dětmi do protiletectvého krytu. Nás ostatní dospělé ženy a muže doprovodili pod most. Tento most pro pěší byl v té době již vybombardován... Půlku noci jsme tam seděli. Až pak se situace uklidnila a vlaky začaly zase jezdit.

Dojeli jsme do Lvova. Přes hranice nám pomáhali dobrovolníci. Později jsem se dozvěděla, že staršímu synovi se také podařilo vyvézt manželku a dceru z oblasti bojů. Stihli to těsně před obsazením jejich města Sumy. Spolu s nimi odešly další dvě rodiny, matky s dětmi.

Z České republiky jsem byla nejdřív hodně vystrašená, vždyť jsem byla za celý svůj život poprvé v zahraničí! Pomáhali mi ale cizí lidé a pořád se mě ptali: „Nepotřebuješ něco?“ Nejprve jsem bydlela ve vypůjčeném bytě, pak jsme šly s dalšími ženami na ubytovnu, kde nám poskytly ubytování zdarma. Hodní lidé nám dali všechno ostatní, co jsme potřebovaly – oblečení, jídlo, lůžkoviny, nádobí.

Tak teď mám velkou rodinu v jihlavském Ukrajinském domě. Vybudovali ho pro nás Češi. V létě jsem odjela na pár dní na Ukrajinu: kolem mě jen zničené domy a stálý zvuk sirén. Bylo to děsivé. Když jsem se nejvíc bála, schovala jsem se a podívala se na Facebook. Na foto z Ukrajinského domu, z knihovny... Známé tváře, moje nová rodina. Plakala jsem: „Chybíte mi.“ Už jsem si tam zvykla.

V Česku mám druhý život. Díky organizaci F POINT mám nové přátele a známé, s nimiž jsem šťastná. Nechtěla jsem ale jen nečinně sedět. Vždyť v Ukrajinském domě můžu být také užitečná. Starám se tam o knihovnu, jsou v ní knihy v ukrajinštině a češtině. Některé knihy převezli krajané z Ukrajiny z Užhorodu a Lvova na podporu nás, kteří jsme museli svou zemi opustit. Další knihy koupil F POINT z ukrajinské ambasády za peníze českých dárců. Rozdělila jsem knihy podle témat. Děti si berou pohádky, maminky čtou klasickou literaturu a teenageři sci-fi. Mnoho z nich už umí česky. Potřebujeme proto i knihy v češtině. V Ukrajinském domě pořádá F POINT kurzy češtiny a pomáhá maminkám s malými dětmi, aby si mohly najít práci. Našli jsme společnou řeč.

Co mě naučila válka? Být lidem blíž. Uvědomila jsem si, jak důležitá je soudržnost. Začala jsem se na život dívat jinak. Je potřeba více lidem důvěřovat. Mám teď velký respekt k Ukrajině a k našim vojákům, přestože jsem dříve nebyla patriot. Babička pořád vyšivala a všechna ta moje výbava léta ležela ve skříni. Měla jsem vyšívané košile, ručníky, povlaky na polštáře... Bylo toho hodně a bylo to staré, nezáleželo mi na tom. Teď to vidím jinak, vzala jsem ty věci k sobě a chráním je jako hodnoty, které jsou mi drahé.

Česká republika mě učí žít jednoduše. Raduji se, když vidím zalíbené páry. Krácejí ruku v ruce. S láskou se dívají navzájem do očí – třeba i babička s dědečkem, což je dojemné. Auta zde dodržují pravidla a respektují chodce.

Zahradní domky jsou upravené, tráva posečená. Češi umí relaxovat a užívat si život s rodinou. Chci se od nich naučit relaxovat. V srdci cítím vděčnost. Radim a Dana z F POINTU se mi stali rodinou. Ukrajinský dům je moje druhá rodina. Místo, kam chcete přijít s radostí i bolestí, vždy tam najdete podporu. Opatrujte se.

Pozn. red.: Syn paní Tamary na podzim 2023 v boji padl. Tamara dál vede knihovnu a pomáhá lidem v Ukrajinském domě.

Táňa

Co mi vyprávěla prababička

Chybí mi život, jaký jsem vedla před válkou. Do Česka jsem přišla z velkého města, kde bylo všechno jako v Evropě, moderní život a nejnovější technologie. Narodila jsem se v Charkovské oblasti a vždycky jsem chtěla žít v Charkově. Studovala jsem na místní veterinární akademii, kde jsem se seznámila se svým budoucím manželem. I když jsem školu vystudovala s vyznamenáním, ve své specializaci jsem nepracovala. Odešla jsem totiž hned na mateřskou dovolenou. S manželem jsme koupili byt a opravovali jej. Narodili se nám dva synové. Dělali jsme vše pro to, aby naše děti měly šťastný život.

Charkov je krásné město. Nedaleko našeho bytu byl starý kostel, parky, nemocnice i supermarkety, rekreační místa a také škola pro syny.

V naší rodině dodržujeme mnoho tradic, ale nejoblíbenějšími svátky jsou Velikonoce a Vánoce. To byly dny, kdy dědeček po každé sezval celou rodinu do rodného domu. Těšili jsme se na ta setkání, na přípravu a pečení cukroví.

Zbývalo ještě několik týdnů do Velikonoc, když mě 24. února 2022 probudily výbuchy. Myslela jsem, že došlo k nějaké havárii. Prestal fungovat internet. Snažili jsme se něco zahlednout z balkonu. Ke vchodu přijelo nějaké auto, vyběhl z něj muž s taškami. Křičeli jsme na něj: „Co se stalo?“ On pokrčil rameny a odešel. Na sociální síti, když se internet zase rozběhl, jsem pak našla tu hroznou zprávu: Rusko zaútočilo na Ukrajinu a postupuje na nás ze všech stran. Srdce se mi sevřelo. Manžel pracoval v České republice a mně se honilo hlavou: Jsem tu sama na dvě malé děti. Rodiče jsou daleko. Co mám dělat? Utéct do protiletického krytu, nebo opustit město?

Nastal úplný zmatek. Ve městě nebyly sirény. Nikdo nevěděl, podle čeho se orientovat při ostřelování. Zavolala jsem mámě. Byla v klidu a dobré náladě. Ona žije prostým životem na vesnici, farmaří, chová krávy a vaří. Poslouchala jsem její radostný hlas a nedokázala jsem ani vyslovit, že začala válka. Sotva jsem ze sebe vymáčkla: „Mami, už to začalo!“ Zeptala se: „Co začalo?“ Jen jsem plakala.

Rozhodla jsem se, že se na čas přestěhuji k ní na vesnici. Jak se tam ale dostat, když není benzín a všude jsou zácpy? Můj strýc pracuje jako řidič sanitky. Věděl proto, kudy jet. Nabídl se, že nás s dětmi odveze. Vezli jsme i další ženu z příbuzenstva. Jela s novorozencem, vytáhli je rovnou z porodnice. Charkov byl v tu dobu těžce bombardován.

Domů jsem se už nikdy nevrátila. Lidé stáli na zastávkách a žádali o odvoz, ale vozy byly přeplněné, tak mnozí šli pěšky, se zvířaty, s dětmi, se starými lidmi. Strýc tenkrát prohlásil: „Hlavně to nesmíme vzít po obchvatu!“ Později jsme zjistili, že tam právě probíhala tanková bitva. Kdo se tam připlétl, zemřel.

Kdo neodešel do večera, už nemohl utéct. Začalo těžké ostřelování. Slyšela jsem od známých, že lidé seděli tři týdny ve sklepích. Bylo to neuvěřitelné. Nechtěla jsem slovo válka ani vyslovit. Zdálo se mi, že když to řeknu, stane se něco hrozného. Mlčela jsem a doufala, že vše zase rychle skončí.

Máma už také nebyla v klidu. Začali ostřelovat blízké město Lozova. V obchodech už nebylo žádné zboží. Lidé žili jen z toho, co sami vyprodukovali. Takto to trvalo měsíc a půl. Muži dostali povolávací rozkaz. Vařili jsme jim jídlo, nejčastěji guláš, a vozili ho na frontu. Země se otřásala vibracemi. Naši piloti začali ve vrtulnících kontrolovat oblast. Občas slétli níž a zamávali dětem. Když byla naše armáda poblíž, cítili jsme se trochu líp.

Jednoho dne nás vyděsil strašlivý hukot blížícího se letadla. Téměř se dotýkalo střech jednopatrových domů. Schovala jsem děti. Večer oznámili, že šlo o nepřátelské letadlo, které střílelo na naše vrtulníky. Nevím, jestli to jejich piloti vůbec přežili. Mohu jen doufat.

Můj manžel a jeho máma pracovali v Jihlavě. Manžel trval na tom, abychom přijeli za ním. Bála jsem se o děti, žili jsme ve strachu a napětí, proto jsem se rozhodla jít za ním. Tchyně pro nás přijela. Na hranicích stáli dobrovolníci. Na nádraží bylo nachystáno zázemí pro děti a teplé jídlo. Jeli jsme autobusem na lince Lvov – Jihlava. Cestou v Polsku jsem si naplno uvědomila, že odcházím ze své země. Z očí mi tekly slzy. Nechtěla jsem přece odejít. Milovala jsem město, ve kterém jsem žila, svou zemi, svůj byt. Milovala jsem svůj dosavadní život.

Vzpomínala jsem, co mi vyprávěla prababička. Během druhé světové války kopala u Záporoží zákopy, ale jak sovětská vojska ustupovala, Němci ji zajali. Doma nechala tři malé syny, se kterými zůstala její tchyně. Když se pak prababička vrátila domů, zjistila, že tchyně mezitím děti zaregistrovala v dětském domově a sama tam šla pracovat. Ani tam ale nebylo dost jídla. Trpěli hladem a tak děti jedly, co našly, a nakonec se něčím otrávil. Zemřely. Až do konce svých dnů tchyně prosila o odpuštění, že je nedokázala zachránit. Moje prababička mnoho let truchlila. Její manžel se vrátil z války vážně zraněn. Pak se narodila moje babička, maminka a nakonec já. Přes všechno utrpení byla rodina schopna přežít. Tak i já vím, že přežijeme.

Celou cestu jsem o tom přemýšlela. Prababička vždycky říkala: „Nekupuj moc věcí! Všechno by se mělo vejít do jednoho kufru.“ A přesně tak se stalo. Mám jen batoh a tašku s dětskými věcmi.

V České republice nás přijali velmi dobře. Zařídili nám bydlení, věci, jídlo, peníze. Trápila mě neznalost jazyka, všechno bylo cizí. Stáli jsme jednou s dětmi na zastávce u Kauflandu. Přistoupil k nám nějaký dědoušek a zeptal se: „Vy jste z Ukrajiny?“ Přisvědčili jsme, že ano. A on dal dětem 200 korun a vyzval je, ať si koupí zmrzlinu. Odmítla jsem, bylo mi trapné brát peníze. On měl v očích měl slzy. „Vezměte si to. Sláva Ukrajině!“

O pár dní později jsme stáli u pokladny v Albertu a děti žadonily, abych jim koupila žvýkačky. Vysvětlila jsem, že nemám peníze. Jedna starší paní mě taktně požádala, jestli by mohla ty žvýkačky dětem koupit jako malý dárek. Nebo když jsme šli pro vízum, dostali jsme jídlo pro děti, hygienické potřeby, čaj a kávu. Našli jsme organizaci, která v Jihlavě organizovala kurzy pro ukrajinské děti i kurzy českého jazyka.

Přesto mi trvalo dlouho, než jsem si zvykla. Byla jsem tak vystresovaná, že jsem všechno dělala automaticky. Dlouho mě děsil jakýkoli hlasitý zvuk, třeba ohňostroj. Bála jsem se, že pokud Ukrajina nepřežije, válka se rozšíří dál do Evropy. Jen pomalu jsem si zvykala na to, že jsme v bezpečí.

Je mi třicet jedna let a za poslední dva roky jsem se toho spoustu naučila. Třeba se spokojit s tím, co mám dnes. Uvědomila jsem si, jakou pozornost jsem dřív věnovala maličkostem, které nebyly důležité. Utráceli jsme peníze za zbytečnosti, za opravy, za nábytek. Teď vím, že pravé štěstí je, když je rodina pohromadě. Chci s nimi trávit více času, hlavně s manželem a s dětmi. Mí rodiče jsou teď daleko, vnoučata vyrůstají a oni je nevidí. Také lituji, že jsme málo cestovali. Nikdy jsem nebyla v Mariupolu nebo v Bachmutu. Odkládali jsme to na později. A ještě jednu věc jsem si uvědomila – musíme více přemýšlet o duchovních věcech.

Galina

Tak dlouho jsme čekali na narození dcery, a teď máme riskovat její život?

Dceři byl právě rok. Bylo 24. února. V noci jsem se probudila a chtěla se na dcerku podívat. Radiátory topily až moc, takže bylo horko a okna otevřená. Podívala jsem se do postýlky. Malá klidně ležela a ve spánku se usmívala. Upravila jsem jí peřinku a šla si lehnout. Pořád jsem nemohla usnout. Najednou jsem uslyšela výbuchy. Vyděsilo mě to. Okno se tím tlakem zabouchlo, i manžel se probudil. Nevěděli jsme, co se děje, a tak jsme otevřeli městský kanál sítě Telegram. Lidi tam psali: „Už to začalo!“

Bydlela jsem v Dněpropetrovsku. Myslím, že je to krásné město a že v něm žijí milí lidé. Je to město s historií, nejznámější je asi strojírenský závod Južmaš. A nábreží, snad jedno z nejdelších v Evropě. Lidé rádi tento místní bulvár vyhledávali. Bylo to místo setkávání, rekreace a zábavy. Nebo zatopený lom Kodak, to je velké jezero s tyrkysově modrou barvou. Chodili jsme se tam dívat na východy a západy slunce. Je to romantické místo.

Je mi třicet devět let. Narodila jsem se v Marhanci a vystudovala jsem tam vysokou školu. Pocházím ze skromné rodiny, máma pracovala jako školnice, táta byl horník. Mám ještě bratra. U nás se kladl důraz na odpovědnost, byli jsme vychováni k práci, ne k zahálčivému životu. Milovali jsme také oslavy v kruhu rodiny, scházeli jsme se u velkého stolu. Pokaždé přišli i nějací hosté. V létě jsme si užívali dovolené, nemuseli jsme ani jezdit k moři, Kachovská přehrada byla naším mořem. Byly tam krásně vybavené pláže, akvaparky, hotely, rekreační střediska. K pláži jsem došla na kole za deset minut. Táta je rybář, bral mě s sebou na noční rybaření. Vždycky říkal: „Noc je nejlepší čas, kdy můžeš naslouchat přírodu.“ Vychutnávali jsme si to ticho.

Chtěla jsem žít v Dněpropetrovsku. Po absolvování vysoké školy jsem rovnou nastoupila do práce. Získala jsem místo v podniku Uniplast, v závodě na výrobu plastových lahví. Milovala jsem sport, cestovala na Krym, putovala po horách. Ráda jsem jezdila na kajaku po Dněpru. Měli jsme takovou mládežnickou partu. Vyznávali jsme zdravý životní styl, seděli u ohně s kytarou a zpívali.

Zamilovala jsem se a pak jsem se vdala. Pět let jsem pracovala jako účetní na Vysoké škole ekonomie a obchodu v Dněpropetrovsku. Nemám ráda změny. Stabilita ve vztazích, v práci i v životě je pro mě důležitá. Vzala jsem si muže, se kterým můžu sedět na kopci a pozorovat západ slunce. S manželem jsme moc chtěli děti. Na dceru jsme čekali deset let. Ta radost konečně přišla do našeho domu až rok před válkou. Byla jsem tak šťastná, že jsem se vůbec nezajímala o dění ve světě. Byla jsem naprosto pohlcena dítětem.

Několik dní před válkou jsme měli v bytě vážný problém s elektroinstalací. Málem jsme vyhořeli. Pro každý případ jsme si proto připravili záchranný kufr a přepravku na kočku. Jak se nám to na jednu hodilo. První noc po vypuknutí války jsme spali v kotelně sousedního domu, poblíž nestály žádné protiletectvé kryty. Byl tam hrozný průvan, cítila jsem mazut, hučel tam nějaký motor. Strávili jsme v kotelně jednu noc a dcera tam chytila nějakou bakteriální infekci a onemocněla. Rozhodli jsme se zůstat další noc přece jen v našem bytě. Když zazněly sirény, utekli jsme alespoň na chodbu a tam jsme na podlaze spali. Takto jsme žili sedm měsíců.

Do práce jsem chodila za zvuku sirén a výbuchů. Pak jsem dostala práci na dálku. Jak ještě přetrvávala proticovidová opatření, lidé se naučili pracovat online. Jak ale pracovat ve sklepech, když je vyhlášen poplach? Některé oblasti našeho města byly silně bombardovány. Potraviny do obchodů se rozvážely pouze o víkendech. Stravování se muselo pečlivě plánovat.

Lidé začali město opouštět. Dalo se odjet jen autem, na nádraží nebylo ani možné nastoupit do vlaku. Naši přátelé už dávno odjeli do Čech, my jsme vydrželi do července. Já nechtěla odejít. Měla jsem zde domov, malé dítě, rodiče. Postupně však ostřelování zesílilo. V noci na 15. července byl bombardován závod Južmaš. To byla nejstrašnější noc mého života. Továrna vybuchovala celou noc. Dcerka neustále plakala. Tak dlouho jsme čekali na její narození, a teď bychom měli riskovat její život?

Manžel měl podle zákona povoleno opustit zemi, a tak jsme v září všichni odjeli. Vzali jsme jen minimum věcí a kočku. Vydali jsme se vlakem za přáteli do Jihlavy. Přestupovali jsme v Polsku. Dobrovolníci nám nabídli pomoc. Byla jsem tak šokovaná, že jsem jim chtěla zaplatit. Smáli se: „To je v pořádku. My nebereme peníze.“ Po dvou dnech cesty jsme se Česku objali s přáteli.

V Jihlavě jsme se ubytovali v Ukrajinském domě. Pak přijeli příbuzní a jejich přítomnost nás vrátila do života.

Stále se mi stýská po rodičích, neustále se tam ostřeluje. Po výbuchu Kachovské přehrady všechna voda zmizela. Pro tátu, vášnivého rybáře, je to hodně smutné. Rybolov živil mnoho rodin. Dnes tam roste tráva a lidé si pěstují brambory.

Válka je drsná škola, ale učí nás být laskavější a vážit si rodiny. Dozvídám se také, že svět je plný laskavých lidí. Ráda bych žila v České republice, ale kdybych sem mohla přijít z vlastní vůle, ne z nutnosti. Jihlava je velmi čisté město, je tu dobře vychovaná mládež, žádná toulavá zvířata, na silnicích vládne respekt. Procházím se s dcerou v parku, kolem klidně pobíhají králíci. Za městem podél silnice můžeme vidět jeleny a srnky. Lidé i příroda žijí v sounáležitosti. Češi jsou ochotní pomáhat. Do Ukrajinského domu přivázejí humanitární pomoc a potraviny. V České republice je práce, to je pro mladou rodinu velmi důležité. Zrovna dnes nám volali z Ukrajiny, že vyřídili přihlášku naší dcery do mateřské školy. Nezbylo nám než říct, že jsme v zahraničí a prozatím se nevrátíme. Žena, která nám volala, se na chvíli odmlčela a pak odpověděla: „Chápeme, mnoho lidí to dělá. Postarejte se o děti.“

Viktorie

Tašku s doklady jsem nepustila z ruky ani na minutu

Otevřela jsem si vlastní malý podnik, módní salon. A měla jsem úspěch! Chodila jsem kvůli tomu na odborné kurzy a zvyšovala si kvalifikaci. V Kyjevě jsem dokonce vystudovala vysokou školu oděvní, chtěla jsem být módní návrhářkou. To byly moje plány, moje práce, můj šťastný život. Nevěřila jsem, že bude válka, i když jsem slýchala příběhy uprchlíků, kteří přišli do mého salonu. Třeba jedna starší žena, emigrantka z Donbasu, mi se slzami v očích vyprávěla, jak se museli odstěhovat. Podívala jsem se na ni a říkala si: Donbas je daleko, u nás to nebude tak zlé. Do salonu chodíval i jeden vojenský lékař, sloužil v bojích a občas se zmínil o hrůzách války. Moc jsem tomu nerozuměla.

Salon jsem provozovala v Bílé Cerekvi. Zamilovala jsem se do tohoto malého, útulného města. Pohádkové místo. Nachází se tam jeden z největších parků ve východní Evropě, dendrologický park

Alexandria, vybudovaný ve francouzském romantickém stylu. Je tam ale i závod na výrobu pneumatik, zemědělské podniky a velké obilné sklady.

Já sama pocházím z vesničky kousek od Kyjeva. Narodila jsem se před čtyřiceti lety a vyrůstala jsem v rodině s ukrajinskými tradicemi. Každou neděli jsme se scházeli jako velká rodina. Maminka připravovala plněné těstovinové taštičky varenyky, boršč a kynuté buchty – pampušky s česnekem. Zpívali jsme píseň Ach, v třetím sadu, těšili jsme se na rodinné svátky, na narozeniny, Velikonoce a nejvíc na Vánoce. Před Vánoci po skončení půstu jsme mívali večeri o dvanácti chodech. Stále vařím podle receptů své maminky a chci, aby si i moje děti pamatovaly naše tradice.

Jsem Ukrajinka, i když jsem chodila do ruské školy a mnoho let mluvila rusky. Rodiče, táta byl stavitel a maminka ekonomka, zase mluvili ukrajinsky. Přesto jsme se měli rádi a dobře jsme si rozuměli. S manželem jsem se seznámila už v šestnácti. Naše rodiny se znaly po celé generace.

Pamatuji si, jak jsem 23. února seděla v kavárně a popíjela s kamarádkou kávu. Ona najednou povzdechla a řekla: „Viko, kéž by nebyla válka!“ Nechápala jsem, co tím myslí. Večer jsem jako obvykle přišla domů a dala dětem najíst. Nejmladší dceři bylo teprve půldruhého roku. Když jsou v rodině malé děti, vždy myslíte na jejich bezpečí, ale já toho dne nemyslela na válku, jen jsem měla takové zvláštní pocity.

Ráno 24. února nás probudil hlasitý výbuch. Jdu k oknu a vidím červenou záři plamenů. Pohlédla jsem na dvůr pod našimi okny. Vyděšeně tam pobíhal velký pes a nevěděl, kam utéct. Ten ob-raz budu mít před očima do konce života. Výbuchy se opakovaly. Vzpomněla jsem si na slova své kamarádky. Válka opravdu začala! Lidé vybíhali ze dveří, propadali panice, utíkali... Do toho zněly výbuchy. Bylo to strašlivé.

Bydleli jsme s tchyní, a tak jsem hned běžela k ní a objala ji. Spolu jsme plakaly. Myslely jsme na to, že je nutné chránit děti. Rozhodly

jse se, že tedy pojedeme do vesnice, odkud pocházíme. Všichni příbuzní jsme se sestěhovali do jednoho domu, bylo nás tam několik rodin, dvanáct dospělých a dětí. Udělali jsme si zásoby jídla a léků. Bydleli jsme tam dva týdny. V té době byla obsazena města Irpiň, Buča a Gostomel. Nevěděli jsme, která města přijdou na řadu jako další. Letadla přelétávala nízko nad našimi hlavami, nepoznávali jsme, čím jsou. Děsilo nás to. V obci nebyly sirény, místo toho se v kostelech při bombardování rozezněly zvony. To jsme stáli na chodbě a čekali, až přestane ostřelování. Když bylo nejhůř, utíkali jsme s dětmi do sklepa. Byla s námi i babička, které bylo 87 let. Muži drželi v noci službu. Když začalo bombardování, vzbudili nás. Takhle to probíhalo noc co noc.

Už jsme to nemohli vydržet a přestěhovali jsme se na západní Ukrajinu, do města Berehovo. Tam se zdálo být bezpečno. Vedl se tam úplně obyčejný život, otevřené restaurace, lidé popíjející kávu, rodiny na procházce. I my jsme sedávali v kavárně. Když ale spustila siréna, utíkali jsme my, kteří zažili horké chvíle, schovat se do sklepů. Místní klidně pokračovali v zábavě. Tak jsme se dělili do dvou skupin, na ty, kteří zažili válku, a ty, kteří o ní jen četli na internetu. Vzpomněla jsem si na příběhy, které lidé z Doněcka vyprávěli v mém salonu. Tehdy jsem si to také ještě nedovedla představit. A teď jsem měla tu zkušenost já. Jednoho dne jsem šla s dcerou do obchodu a spustila siréna. Hledala jsem úkryt a zeptala se prodavačky, proč nejde do protiletectvého krytu? Řekla, že se nebojí. Dívala jsem se jí do očí a pochopila, že zdejší lidé nic nevědí. Nevědí, jak děsivé je, když vedle vás padají bomby.

Než jsem odjela z Ukrajiny, byla jsem jako ten pes na dvoře, vyděšená, zmatená, celou dobu se mi chtělo brečet, měla jsem pocit, že nedokážu nic změnit. Pobíhala jsem sem a tam s hrůzou v očích. Tašku s doklady jsem nepustila z ruky ani na minutu. Nechtěla jsem žít dál s tímto strachem, proto jsem se rozhodla odvézt své děti do zahraničí.

Nebylo to lehké rozhodnutí. Cestovat sama s malými dětmi do neznáma. Cesta byla náročná, všichni jsme byli unavení. Na Slovensku jsme si dali pauzu. Slovenští dobrovolníci nás ubytovali

v hostelu, mohli jsme si odpočinout, nabrat sílu a rozhodnout se, co dál. V hostelu bylo mnoho matek z Charkova, Chersonu, Kyjeva. Dostaly jsme jídlo zdarma, i pro děti bylo připraveno vše potřebné. Vyslechla jsem si tenkrát ty nejstrašnější příběhy z Chersonu. Zastřelení lidé, útěk pod bombardováním, panika, zmatek, obrovský risk. Všechny naše rozhovory končily tím, že se chceme vrátit domů. Hodně jsme se modlily. Naše děti nás nenechaly upadnout do deprese. Záleželo nám hlavně na nich.

Moje sestra odjela do Německa. Přemýšlela jsem, že bych se nastěhovala k ní. Od dětství jsem ale hodně věděla o Československu. Slýchala jsem o Praze, představovala jsem si ji jako město z pohádky. Mnohokrát jsem viděla film Tři oříšky pro Popelku. A tak jsem se rozhodla jet do Čech. Dozvěděla jsem se ale, že Praha je přelidněná. Na sociálních sítích psali, že stále přijímá Jihlava. Využila jsem šance, ani nevím, proč jsem si koupila jízdenky právě sem.

Jihlava je milé, útulné město. Žiji tu už více než rok, ale pořád se tu nevyznám, pořád jsem vyděšená. Pozoruji lidi, chci jim porozumět, lépe je poznat. Chci se zbavit strachu, že přijdu pozdě nebo že něco nestihnou. Chci se uklidnit.

Přes to všechno se v Česku cítím dobře. Češi jsou dobří lidé. Nikde jinde v Evropě jsem nebyla a nikam jinam ani nechci. Válka bere sílu. Ti, kteří zůstali na Ukrajině, ji pravděpodobně čerpají z rodného kraje. V zahraničí taková možnost neexistuje. I když jsou kolem hodní lidé, jsme tu sami s myšlenkami na zničený domov. Nebudu klidnější, i kdybych pila kapky z kozlíku na uklidnění nervů. I kdybych si koupila nové šaty, nebude to jednodušší. Stále to bolí.

Bohdan

Mám v paměti hroznou vzpomínku

Je mi šestnáct let.

Naše rodina pochází z Mykolajevské oblasti. Jsme tři sourozenci. Maminka pracovala jako prodavačka v obchodě, táta je stavitel. Babička pracovala v kulturním domě, stále hraje na akordeon, na kytaru a moc krásně zpívá. Společně jsme zpívali ukrajinské lidové písně a koledy. Babička připravila na každé svátky pěvecké vystoupení. O Vánocích jsme chodili s přáním „plného poháru“ za lidmi. Zvonili jsme dům od domu, chodili jsme také za kamarády, potěšit seniory a handicapované. Mám na to dobré vzpomínky, na rodinu i na město Mykolajiv. Je tam krásná ulice s názvem Soborna, fontány, nábřeží, parky. Pocházím z nedaleké vesnice Polihon.

S válkou jsem se vzdáleně setkával už od roku 2014, kdy naše škola pořádala sbírky pro imigranty a vojáky. Naše rodina se angažovala v charitě. Já tehdy nechápal, jak mohou novináři pracovat v těch hrozných válečných oblastech. Zdálo se mi, že všechno je jako ve filmu. Válka pro mě nebyly rakety, myslel jsem, že bojují

jen pozemní jednotky. A také jsem byl přesvědčený, že válka nikdy nezasáhne Mykolajiv. Byl jsem tak naivní...

Ve dnech kolem 24. února nebylo pro mou rodinu jednoduché období, všichni právě onemocněli koronavirem. Také můj nejlepší kamarád se nakazil. Než se uzdravil, dlouho jsme se neviděli. Sejít jsme se měli ve škole právě 24. února. Báli jsme se covidu, ale měli jsme se bát války.

V pět hodin ráno mě probudila exploze. Myslel jsem, že asi došlo k nehodě nebo výbuchu na čerpací stanici. Napsal jsem tomu kamarádovi: „Mám jít do školy, nebo ne?“ Rodiče se probudili a začali si balit věci. Ničemu jsem nerozuměl. Nedaleko od nás je vojenské letiště. Přišla mi zpráva od učitele, abych si našel úkryt proti bombám a zásobil se vodou. Rodiče nás vzali do sklepa. Mám v paměti hroznou vzpomínku: Máma nese mého malého spícího bratra v dece, oba jsou v pyžamu. Nad hlavami nám letí nějaké letadlo. Byla natolik vyděšená, že se začala chovat hystericky. Ale zachránila nás.

Nezůstali jsme ve sklepě dlouho. Rozhodli jsme se odjet k babičce směrem na Oděsu. Brali jsme si teplé oblečení, ale předpokládali jsme, že válka potrvá tři dny. U babičky na vesnici, která má jen tři ulice, jsme se schovávali ve sklepě vystavěném z betonových panelů. Úkryt tam hledali i další naši příbuzní. Bylo tam ale velmi chladno, protože začalo mrznout. Rodiče se po pár dnech rozhodli, že odejdeme dál, na západní Ukrajinu.

Cesta byla velmi obtížná, všude fronty a zátarasy. Dorazili jsme do Černovic, kde jsme mohli pobývat u přátel mých rodičů. Všichni jsme tam bydleli v jedné místnosti. Chtěli jsme pokračovat do Česka, kde rodiče už dříve pracovali. Nemohli jsme ale projít celníci, měli jsme problémy s doklady. Rodiče sice spolu měli tři děti, ale nebyli oficiálně oddáni. Já byl ochotný jít do jakékoli země, naučit se jakýkoli jazyk.

Moje sestra se nervově zhroutila. Měla velké obavy z války a ztrácela vědomí. Protivzdušná obrana jednou sestřelila raketu, která

letěla směrem na Lvov. Spadla tak blízko, že jsem málem sletěl z postele, sestra skončila ze stresu v nemocnici. Můj bratr celou dobu plakal. Já se pokoušel co nejvíc věnovat studiu, odvádělo to moje myšlenky na válku, také jsem hodně četl.

Rodiče se rozhodli problémy s dokumenty vyřešit tím, že se vezmou. Svatba se odehrála na pozadí války.

Přes Moldavsko jsme odcestovali do Česka.

Přijeli jsme do Jihlavy. Pronajali jsme si vlastní ubytování a rodiče dostali práci. Pochopil jsem, že se musím naučit česky. Učil jsem se na kurzech i samostatně. Četl jsem dopisy, učil se slovíčka, říkanky, sledoval filmy, četl jsem knihy.

Kurzy pro nás vedly české učitelky, pořád mám v paměti jejich jména: Zuzka, paní Eva a Míša. Se Zuzkou jsme se spřátelili. V Jihlavě se právě konal festival dokumentárních filmů. Zuzka zařídila, aby Ukrajinci získali akreditaci a mohli tak filmy sledovat. Zuzka je velmi pozitivní člověk, zjistil jsem, že čteme stejné knihy, máme rádi stejné filmy.

Vyprávěla mi o České republice a její kultuře. Začal jsem chápat, jak Češi uvažují. Našel jsem si tu přátele. Mám kamarádku Viku, která už v České republice dlouhodobě žije. I letos společně čekáme na zahájení festivalu dokumentárních filmů.

Hodně času trávím studiem. Dostal jsem se na střední školu, obchodní akademii. U zkoušek jsem obstál jako jediný Ukrajinec. Naučil jsem se česky tak dobře, že jsou Češi překvapení a nevěří mi, že jsem v České republice tak krátce.

Toužím jít na českou univerzitu, studovat v Brně na Masarykově univerzitě dějiny ukrajinské kultury. Mým snem je pracovat jako překladatel. Čeká mě ještě hodně studia a práce. Nikdy neusnu na vavřínech. Vždy je potřeba jít dál a nikdy se nevzdávat.

Ukrajina měla vysokou životní úroveň. Chtěl bych Čechům říct, že jsme vyspělejší země, než si mnohdy myslí. Jsme progresivnější než Češi. Pro mladé je to tady těžké, jednají s námi jako s dětmi. Nevím proč, možná jsou Češi velmi opatrní. Ve třídě nás učili plánovat, ale mě to připadalo divné. Po zkušenostech s válkou vím, že plány nejsou k ničemu. Válka všechny plány a sny zničí. Proto my, Ukrajinci, každý den improvizujeme. Na Ukrajině je více života, jsme aktivní a kreativní národ. Rád bych naučil Čechy, jak si užívat života.

Ale máme se od České republiky taky co učit. Všiml jsem si, že Česko je čisté, toulavé kočky tu skoro nevidím. Školy jsou velmi dobře vybavené. Města jsou dobře osvětlená. Je ale smutné, když večer nejsou v ulicích žádní lidé. Kde jsou? Co dělají Češi po večerech? Rád bych tuto zemi lépe poznal. Zdá se, že Češi mají všechno, ale neváží si toho.

Někdy přemýšlím o budoucnosti. Přejí si, abych nezapomněl, co jsem pochopil za války. Válka mě naučila improvizovat, věřit v sebe a starat se o své bližní. Bez ohledu na to, kým se stanu, bez ohledu na to, kde budu žít, pro mě tím nejdůležitějším zůstane moje rodina.

Anna S.

Dětské hřiště se rozletělo po celém pozemku

Když táta odešel do důchodu, začal se zajímat o vaření. Přípravuje jídlo na všechny svátky, které držíme, jeho specialitou je slavnostní salát nazvaný sled' v kožichu.

Táta je právník, dlouhé roky pracoval ve vězeňské službě. Viděl spoustu smutných osudů, a snad i proto se ke své rodině choval velmi zodpovědně. Ctili jsme hodnoty jako čest a spravedlnost. Abyste mohli klidně spát, musíte mít čisté svědomí. I já jsem tedy zodpovědný člověk, miluji stabilitu a loajalitu.

Máma je knihovnice. Pracuje v největší vědecké knihovně na Ukrajině pojmenované po spisovateli Korolenkovi.

Narodila jsem se v Charkově, což je krásné evropské město. Nacházejí se v něm univerzity, akademie, továrny i mnoho dalších průmyslových podniků. Tvář Charkova, to jsou zpívající fontány, zoologická zahrada, divadla, památníky. Charkovské nábřeží je velmi krásné a moderní, je to moje oblíbené místo. Slavné nákupní

centrum Barabašovo působí jako město ve městě, je to jedno z největších tržišť v Evropě. Dá se tam koupit snad úplně všechno. Od kola až po zimní kožich.

Je mi čtyřicet let. Vystudovala jsem Charkovskou národní lékařskou univerzitu v oboru infekční lékařství. Pořád jsem měla naspěch, chtěla jsem toho hodně zvládnout. Takový ten styl: vydělávejte peníze, kupte si dům, poskytněte dobré vzdělání svým dětem.

A tak jsem se vdala a porodila tři děti. Bylo to období, kdy se zdálo, že mám svůj život pod kontrolou. Můj manžel je tatínkův kolega. Jako voják odešel brzy do výslužby. Jeho profese byla stresující, a tak teď odpočíval při práci na stavbě, otevřel si vlastní stavební firmu. To byl jeho koníček. Manžel má zlaté ruce, dovede spoustu věcí.

Já mnoho let pracovala v oboru počítačová lékařská diagnostika. Zabývala jsem se také kvalitou potravin. Pak jsem byla dlouho na mateřské dovolené a poté si našla místo v kosmetickém salonu. Tam jsem měla spoustu klientů a dobrý výdělek. Žili jsme si dobře. Stavěli jsme dům, snili jsme o rozšíření podnikání. Děti se dobře učily, malovaly a věnovaly se sportu. Dcera milovala zpěv a hrála na banduru. Náš život byl pestrý. Nevěřili jsme, že bude válka.

Ale 24. února 2022 v 5:30 se všechno změnilo. Soused klepal na dveře a volal: „Je válka!“ Moje první reakce byla jít k oknu. Na obzoru jsem uviděla rudou září. Zavolala jsem na policii: „Co mám dělat?“ „Všechno je v pořádku, jděte spát!“ odpověděli. Slyšeli jsme stále další výbuchy, ale v televizi zatím nic neříkali.

Popadla jsem školní batohy dětí a začala z nich vyndávat knihy a dětské věci. Manžel odešel do práce a já zůstala s dětmi sama. Byla jsem úplně zmatená. Také moji rodiče, kteří bydlí v centru města, byli vyděšení. Máma vyšla na balkón a uviděla ruské tanky.

Se sousedy jsme se rozhodli, že se přestěhujeme do našeho sklepa. Sklep jsme vybavili už dávno, ani nevíme proč. Žertovali jsme, že pro případ války. Vtip se ukázal být pravdivý. Charkov byl bom-

bardován. Nebylo možné vybrat peníze z bankomatu, nebylo zboží v obchodech.

Ve sklepech jsme bydleli do dubna. Nejhorší byly nálety. Třetí nebo čtvrtý den se trásla okna. Hluk byl takový, že jsme museli mluvit nahlas, abychom se navzájem slyšeli. To bylo hodně zlé. Ale chtěli jsme zůstat v Charkově, dokud to šlo. Mnoho přátel už odešlo a přemlouvali i nás k odchodu. Vždyť děti už strašně dlouho nemohly ani vyjít z domu, nepouštěli jsme je, protože jsme o ně měli strach. Jednou jsme šli s manželem do obchodu a nechali děti doma samotné. A zrovna začalo ostřelování. Přepadla nás hrůza a bezmoc. Byli jsme tak daleko, nemohli jsme dětem pomoci.

Létaly řízené střely určené k přímému zásahu objektů. I dům, který jsme stavěli, byl vybombardován. Dětské hřiště, které jsme pro naše děti vybudovali na zahradě, se rozletělo po celém pozemku. Plánovali jsme, kde si zasadíme květiny a uděláme gril. To všechno bylo pryč. S velkými obtížemi jsme před válkou sehnali břídlíci na střechu – a nyní je děravá jako řešeto. Manžel vyrobil spoustu věcí vlastníma rukama, i já do toho vložila duši, čas a spoustu peněz.

Jedni naši blízcí známí odjeli do České republiky. My jsme 1. prosince dorazili do Jihlavy. Ubytovali nás v Kněžicích. Podpořil nás jeden hodný muž, v jeho domě jsme bydleli sedm měsíců. Měli jsme se u něj moc dobře, ale manžel dostal práci v Jihlavě, a tak jsme si tam pronajali byt a přestěhovali se. Děti zde začaly chodit do školy. Pomalu si zvykáme na nový život. Máme pocit bezpečí.

Jsem jiná než dřív. Válka mě naučila nic neplánovat a vážit si času, který trávím s blízkými. I děti učím žít jednoduše. Zvykat si na život bez plánů mezi lidmi, kteří plánují. Češi přece nemusí vědět, co je to válka. Dokud jí nebudou čelit přímo, nemusí to chápat. Člověka nelze připravit na válku. Stejně jako když lidé z Doněcku a Luhansku uprchli k nám do Charkova a vyprávěli nám své zkušenosti. Poslouchali jsme je, ale nerozuměli jsme tomu. Věděli jsme snad všechno o druhé světové válce, a co jsme se z toho naučili? Nic.

Přála bych si, aby Češi nic takového nemuseli vidět. Nebo jen v televizi. Češi jsou velmi přátelští a milí. My jsme zmatení a zakomplexovaní. Mám ráda Jihlavu, trošku mi připomíná muzeum. Žiju tady a přemýšlím, kdy se vrátím do Charkova. Co čeká naše děti? Podaří se jim po válce znovu vybudovat naši zemi a žít na Ukrajině? Přemýšlím o tom. Čím déle děti v České republice žijí, tím více si tu zvykají a zapojují se do společnosti.

V České republice není korupce. Líbí se mi, jak tu lidé udržují kulturu a každý region má jiný charakter. Kultura, komunikace, vzájemný respekt, to jsou hodnoty nám velmi blízké.

Elena

O kávě vím všechno

Mnoho okamžiků na Ukrajině mi připadalo obyčejných. Nyní jsou pro mě tak cenné. I jen jíst suši nebo si vypít šálek kávy je štěstí. Válka mě naučila vážit si každého dne a být vděčná Bohu za vše, co jsem musela vytrpět. A také chápat, že nic se nedá naplánovat. Říkám si teď: „Pamatuj na smrt. Sni si, jak chceš, stejně to bude tak, jak má být.“

V posledních osmnácti letech jsem žila ve Višneve, to je takové satelitní město Kyjeva, ale pocházím ze Záporoží. Měla jsem šťastné dětství, vyrůstala jsem v milující rodině. Mám na to pěkné vzpomínky. Jezdili jsme na Krym, do Berdjansku, na ostrov Chortycja v Záporoží. Vzpomínám, jak mi tam táta u staré pevnosti záporožských kozáků vyprávěl o kozácích, hejtmanech a atamanech.

Můj táta byl pilot, maminka pracovala jako konstruktérka - teď pomáhá armádě s rehabilitací a rekonvalescencí vojáků po zraněních. Vždycky se snažila, abychom se doma cítili dobře.

V naší rodině se díváme na svět a na lidi s otevřeným srdcem. Vždy jsme ctili tradice, jako jsou Vánoce nebo narozeniny. Sešla se celá rodina a my jsme s maminkou uvařily dvanáct jídel. Byl

to skutečný rodinný svátek dobra a kouzel. Rodiče také pořádali akce pro mládež. Mívali jsme doma čajové dýchánky a výborné koláče, které pekla moje maminka. Všichni byli nadšení, když přišli k nám domů, protože u nás vládla přívětivá, radostná a pohostinná atmosféra. A krásně to vonělo cukrovím.

S manželem jsme se seznámili, když nám bylo sedmnáct. Byla to velká láska. Oba jsme studovali na Záporožském institutu ekonomiky a informačních technologií. Prožili jsme veselá studentská léta. Máme z té doby i mnoho společných přátel. Je mi tak líto, že se kvůli válce rozprchli po celém světě, že se už nemůžeme sejít a vzpomínat.

Byla jsem, jak se říká, vzorná studentka. Institut jsem absolvovala s vyznamenáním a v posledním roce studia jsem začala pracovat v bance. Vždycky jsem chtěla žít v Kyjevě a dělat v mezinárodní společnosti, a tak jsem se zaradovala, když můj partner dostal nabídku pracovat jako IT expert v Kyjevě. Vzali jsme se, přestěhovali do Kyjeva a narodil se nám syn.

Jsem žena činu. Nemůžu jen tak sedět doma. Pustila jsem se do rizika založit si vlastní firmu. Byla to má první kavárna. Začala jsem se specializovat na italské kávy a dodávala do jiných podniků a restaurací kávu do kávovarů. Troufám si říct, že o kávě vím všechno.

Nevěřili jsme, že bude válka. I když jsme pořád probírali různé možnosti a sledovali mapy. Přemýšleli jsme, co bychom dělali, kdyby ruské jednotky vstoupily na Ukrajinu. Ale nemysleli jsme si, že to opravdu nastane. Stalo se to 24. února v pět hodin ráno. Zvenčí bylo slyšet zvuky výbuchů, po obloze létaly rakety, pak se objevil sloup dýmu a nastala divoká hrůza. Manžel řekl jen: „A je to tady.“ Měla jsem připravené věci, karimatku, přikrývky, jídlo, dokumenty. Vyběhli jsme ven. Začali vycházet i sousedé. Všichni byli v šoku, nikdo nevěděl, co dělat, kam utéct.

Chodila jsem dál do práce. V kavárně jsme zřídili minicentrálu, na kterou se mohl obrátit každý, kdo potřeboval pomoc.

Přemýšleli jsme, jak pomoci armádě. Sbírali jsme informace o tom, kdo potřebuje pomoc.

Začalo těžké bombardování. Spali jsme oblečení, připravení utíkat. Přepadl mě takový fyzický strach, že jsem z toho až zvracela. Ruce se mi tráslly a prožívala jsem těžké nervové zhroucení. Museli jsme odejít.

Necelý rok předtím jsme koupili dům. Všechny vydělané peníze jsme investovali do něj a do jeho rekonstrukce. Řešila jsem stavbu, spolupracovala s projektantem, celý rok jsem věnovala veškerý svůj čas a energii tomu, abychom se co nejrychleji nastěhovali do vlastního. Chtěla jsem oslavit v novém domově narozeniny, chtěla jsem, aby tam přišli všichni naši přátelé. A teď jsem musela všechny plány zahodit a sbalit si věci. Rozhodli jsme se rychle, za dvacet minut jsme byli připraveni.

Odjezd nebyl jednoduchý. Ocitli jsme se v dlouhé koloně aut a hledali jsme, kudy se dá projet. Všechny hotely byly plné, přijali nás přátelé v Ternopilu. Myslela jsem, že je to město, které není bombardované, kde je klid. Lidé tam ale byli také vystrašení. Museli jsme pečlivě dodržovat pravidla zatemnění a zákazu vycházení. A ještě se nás místní - kvůli záporožské poznávací značce na našem autě - báli, že jsme nepřátelští sabotéři.

Moji rodiče a rodiče mého manžela zůstali v Záporoží. Jednoho rána mi zavolala máma, jestli jsem četla zprávy. V Kyjevě vletěla raketa do budovy, kde jsem měla svou firmu. Zasáhla byt lidí, které jsem znala. Jestli mi ještě zbyly nějaké sny, teď se rozpadly na padrty, cítila jsem jen hněv a odpor. Připadalo mi, jako by se svět zhroutil. Celý můj život, všechny mé plány nedávají smysl.

Byla to poslední kapka. S manželem jsme se proto rozhodli, že bychom měli i se synem z Ukrajiny odejít. Kamarádi, se kterými jsme bydleli v Ternopilu, spolupracovali s českou firmou Optocon. Manžel chtěl mě a syna poslat za hranice a sám jít bojovat, bránit naši zemi. Zařídil mi cestu do České republiky.

Cesta byla kvůli dopravním zácpám složitá. Jeli jsme po úzkých venkovských silničkách. Cesta, při které nevíte, co vás v příští minutě čeká, máte strach a pocit zmaru. Jeli jsme přes Rumunsko. Sedm lidí v autě – a ještě pes. Na celnici velmi dlouhá fronta. Místní obyvatelé tam ale organizovali donášku jídla a teplého čaje. V Rumunsku už tak velká podpora nebyla. Ale v České republice nás přijali dobře. Manželka ředitele společnosti Optocon byla velmi přátelská a soucitná. Půjčili nám dva malé byty. Konečně klid! Teplo, ticho, nikde žádné exploze, na stole ovoce.

Přijeli jsme 6. března a začali se adaptovat. Na policii jsme dostali leták organizace, kde nám pomůžou se zařizováním věcí a s výukou českého jazyka. V České republice žijí svatí lidé. Vše připravili v klidu a organizovaně. Pomohlo nám to vzpamatovat se a uvolnit.

Pro mého syna to bylo tak těžké... V sedmnácti letech si musel začít vytvářet úplně nové vztahy, v cizí zemi, s cizí řečí a k tomu ještě na pozadí války. Musel změnit celý způsob studia. Vzdělávání na Ukrajině je odlišné. Česká škola měla naštěstí kvalitní učitelský sbor, synovi pomohli rychle se naučit jazyk, zůstávali s ním i po vyučování. Emočně ho podporovali.

Svou kavárnu jsem nemohla jen tak zrušit. Měla jsem zaměstnance, musela jsem platit nájem. Celou dobu jsem se snažila online komunikovat s personálem, ale podnikání se stejně zastavilo. Co dál? Pochopila jsem, že válka tak rychle neskončí. Nechtěla jsem být na sociálních dávkách, a tak jsem hledala práci. Během kurzů češtiny se zrodila myšlenka otevřít ukrajinskou kavárnu i v Jihlavě. Vlastně s tím nápadem přišel vedoucí organizace F POINT Radim Fiedler. Česká televize o tom natočila reportáž a díky tomu nás Češi obdarovali nábytkem, nádobím a kávovary. Přiložili jsme ruce k dílu a kavárna byla brzy hotová. V Ukrajinském domě jsme otevřeli i dětskou hernu a knihovnu. Co bude dál? Nevím. Ale vím, že to bude tak, jak má být.

Julia

Soused nám nafotil náš ohořelý dům

Chodili jsme do stejné školy, já byla malá holka, on velký kluk. Když jsem byla pořád ještě na základní škole, on už studoval vysokou. Dnes je to můj manžel, nedávno oslavil čtyřicátku. Prožili jsme toho spolu víc, než by mě kdy napadlo.

Město, kde jsem vyrůstala, se nachází v Doněcké oblasti. Jmenuje se Volnovacha a žilo v něm třicet tisíc lidí. Bylo krásné, asi jako Jihlava. Měla jsem ho ráda.

Před rokem 2014 jsme žili s Ruskem v míru. Můj bratr bydlel do roku 2014 v Doněcku. Deset let splácel hypotéku na byt, a sotva ji splatil, přišli Rusové a on musel Doněck opustit. Přestěhoval se do Kyjeva, kde si vzal další hypotéku.

S manželem jsme oba pracovali a vychovávali naše dvě děti. Měli jsme dům dvacet minut od centra. I když to v Doněcku dávno nevypadalo dobře, nevěřili jsme, že by nějaká válka mohla začít.

Večer před napadením jsme si mysleli, že druhý den jako vždy půjdou naše děti do školy.

Dcera Margarita si připravovala úkoly, když zhasla všechna světla. Pak náš dům obklopily tanky, v dáli se ozývaly výbuchy. Měli jsme obrovský strach a schovali se do sklepa. Nestihli jsme už nic nakoupit, tak jsme bez ničeho žili ve sklepě čtyři dny. Až do 28. února, kdy náš dům zasáhla bomba. Stavba začala hořet, ale kvůli silnému bombardování jsme to ani neslyšeli. Až přiběhl soused, bouchal na nás a pomohl nám ze sklepa utéct. Zachránil nám tím život. Děti začaly křičet, že v domě zůstaly kočky. Manžel se pro ně do hořícího domu vrátil. Jednu přinesl, druhou nenašel.

Dům, který postavil můj tatínek, shořel.

Naše dvě dcery se jmenují Margarita a Verunka. Margaritě je nyní dvanáct, mladší Verunce sedm let. Margarita od první třídy malovala. Chodila do speciální školy zaměřené na výtvarnou výchovu. V pokojíčku měla výstavu všech svých obrázků. Když dům shořel, nejvíce oplakávala právě své zničené obrázky.

Bydleli jsme v sousedově sklepě spolu s jeho rodinou další dva týdny. Jsme mu moc vděční, že nám zachránil život a podělil se s námi o jídlo a zázemí. Staral se i o jídlo pro kočku. Zásoby přitom nebyly velké. Pro vodu jsme museli chodit do studny, a to jen narychlo v noci, když se nestřílelo. Báli jsme se. Holky měly strach. Ležely těsně vedle mě, každá z jedné strany, a já je hladila a uklidňovala.

Když nastal ve městě klid, zkusili jsme vyjít ze sklepa a pochopili jsme, že musíme rychle odjet. Zastavil se za námi jeden ruský voják a donesl nám nějaké potraviny. Jinak jsme s vojáky žádný kontakt neměli. Když jsme pak z města ujížděli, byli vojáci všude.

Nejdřív jsme odjeli i s mojí maminkou do města Doněck, kde měl manžel rodiče. Tam jsme zůstali dva týdny a hledali způsob, jak utéct. Na území Ukrajiny jsme se přes frontu nemohli dostat. Utíkali jsme tedy směrem do Ruska. Rusko ještě nemělo žádný plán,

jak zacházet s Ukrajinci. Dojeli jsme do Rostova, kde jsem našla dobrovolníky, kteří nás dovezli přes Lotyšsko do Estonska. Manžel odtud zavolal do Česka šéfům jihlavské firmy, ve které před válkou nějakou dobu pracoval. Nabídl mu práci a ubytovnu, proto jsme se rozhodli jet do Jihlavy. Koupili jsme si jízdenky a jeli autobusem nejprve do Polska a odtud do Jihlavy.

Měli jsme jen jeden kufr s oblečením, které nám dala sestra. Když jsme přijeli na místo, museli jsme se přesunout do ubytovny v Pávově, což je z města dost daleko. Měli jsme tam jeden pokoj a to bylo pro čtyřčlennou rodinu na několik měsíců málo.

Děti neměly ani žádné hračky. Když jsem šla s Verunkou poprvé na úřad práce, úřednice jí daly plyšového králíčka.

V organizaci, která pomáhá cizincům, dostala Verunka zase plyšového medvídka. Dodnes je její nejoblíbenější hračkou, miluje ho.

Hodně nám v F POINTU pomohli, všechno mi vysvětlili a dokonce zařídili Margaritě školu, vždyť jsem vůbec nevěděla, kde co v Jihlavě je. Často jsme pak chodili do herny v Ukrajinském domě.

Margarita měla ze začátku strach zůstat sama doma, ale dneska to už zvládá. Pomohla nám psycholožka. Margarita byla ve věku, kdy už chápala, co je to válka, Verunka na to byla ještě malá.

Doma se o válce s dětmi moc nebavíme. Mohou si informace najít samy na internetu. Nemůžu o tom mluvit. Nejvíce mě trápí, když si vybavím, o co všechno jsme přišli a jak jsme museli začít úplně nový život. Ale aspoň jsme jako rodina zůstali pohromadě, to je pro nás nejdůležitější. Pro děti je důležitá i jejich milovaná kočka.

Těžké bylo najít v Česku lékaře a zubaře. Způsobovalo nám to velké potíže, třeba když Verunka potřebovala do školky potvrzení o očkování. Nemohli jsme sehnat nikoho, kdo by ji naočkoval, až nám nakonec pomohla jedna hodná doktorka. Na Ukrajině se kupují léky bez receptu, tady jsme neměli nikoho, kdo by nám

recept napsal. Dnes už máme lékaře všichni. Manžel i já máme také práci. Já pracuji v humanitárním skladu. Je to dobrá práce, mám čas na děti. Mojí touhou je mít v Jihlavě vlastní bydlení. To bychom si moc přáli.

Budeme tu muset zůstat. Volnovacha byla celá zničená, Rusové město obsadili a začali tam stavět nové domy. Viděla jsem fotky na facebooku. To už není město, ve kterém jsem žila. Už se tam nechci vrátit. Zbyly mi jen vzpomínky a fotky. Zůstali tam jen manželovy rodiče. Až skončí válka, určitě je navštívíme.

Na Česku se mi líbí, jak si tady lidé užívají volný čas. Na Ukrajině nebylo ve volném čase co dělat. Líbí se mi taky, že tu lidé hodně sportují. Všem Čechům, kteří mi pomohli, bych chtěla poděkovat. Nemohou to pokazit ani takové zážitky, jako když mě někdo dvakrát oslovil na autobusové zastávce a poslal mě zpátky na Ukrajinu s tím, že bereme místním práci. I přesto jsem Čechům vděčná.

Úvod	11	Tamara R. Měla jsem vyšíváné košile	65
Natálie Jako film o druhé světové válce	15	Táňa Co mi vyprávěla prababička	71
Nasta Nemohu ani pohrbit milovanou osobu	21	Galina Tak dlouho jsme čekali na narození dcery, a teď máme riskovat její život?	77
Anna K. Už to říkám i já: „Díky Bohu za všechno!“	25	Viktorie Tašku s doklady jsem nepustila z ruky ani na minutu	83
Kateřina Zastavili jsme na benzínce a spustila se siréna	31	Bohdan Mám v paměti hroznou vzpomínku	89
Valentina Vybombardovali můj dům	37	Anna S. Dětské hřiště se rozletělo po celém pozemku	95
Lena Mezi ostřelováním co nejrychleji pro plenky	41	Elena O kávě vím všechno	101
Olena Nocovali jsme už jen ve sklepě	47	Julia Soused nám nafotil náš ohořelý dům	107
Karolína Přivez mi moji sestru!	53		
Tamara B. Mysleli jsme si, že Donbasem to skončí	59		

